

AKADEMICKÉ PSANÍ PRO PRÁVNÍKY

Seminář 2 – Styl a syntax

Michal Bobek

ČTENÍ:

- (i) Rozsudek Soudního dvora Evropských společenství z 12. července 2005 ve věci C-304/02, Komise v. Francie (*pokuty za neplnění rozsudku Soudního dvora*)
- (ii) Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze 14. září 2005, č. j. 2 Afs 180/2004, (*k daňovému přeplatku při konkurzu*)
- (iii) Nález Ústavního soudu z 15. ledna 1997, sp. zn. II. ÚS 309/95, (*k výkladu dobrých mravů v občanském zákoníku*).
- (iv) Pro ty, co čtou v angličtině, dva krátké úryvky z rozhodnutí Lorda Denninga, M.R. (aneb jak se píšou rozsudky v jednoduchých větech) v případech
 - a) *Hinz v Berry* [1970] 2 QB 40
 - b) *Burgess v Rawnsley* [1975] 3 All ER 142

ÚKOLY:

- (i) Pokuste se tři úryvky v příloze I přepsat do jazyka českého.
- (ii) Oznámkujte tři příložená soudní rozhodnutí na škále 1-5 s ohledem na jejich:
 - a. Srozumitelnost a jasnost argumentace
 - b. Logickou strukturu
 - c. Styl a úroveň vyjadřování

Své známkování odůvodněte odkazy na relevantní pasáže.

KE STYLISTICE ODBORNÉHO PROJEVU OBECNĚ:

- Věda ≠ nuda!
- použití literárních prvků v odborném projevu (metafora, personifikace...)
- Každý odstavec je jenom tak dobrý, jak dobrý je příklad v něm obsažený (H.L.A. Hart).
- Kladení rétorických otázek v rámci psaného textu? Interaktivnost formy, vtažení čtenáře do textu.
- Postupné vytvoření osobitého stylu autora? Rozpoznatelnost autora podle stylistiky a projevu v rámci psaného textu? (Srov. ukázky z rozsudků Lorda Denninga v příloze č. III)
- ALE: zas to není rodokaps či červená knihovna

- V odborném textu není nutné sdělit naprosto vše, co autor o dané problematice kdy četl či slyšel. Relevance je korunou každého textu. Navíc přílišný důraz na detail může čtenáře odradit.

V ČEM PÍŠEME/PÍŠU/AUTOR PÍŠE?

- „**ich-forma**“ (1. osoba jednotného čísla) – presidenti, soudci Ústavního soudu, profesoři a jiní polobozi...
- „**er-forma**“ (3. osoba jednotného čísla) – „autor se domnívá“, „autor je toho názoru“ či třetí osoba bez použití osoby (agens) v rodě středním: „Jak plyne z výše uvedeného, jak bylo již vysvětleno výše,
- **pluralis modestiae** – „domníváme se“, „jsme toho názoru“ (ale ne: „autoři se domnívají“, jestliže je pouze jeden autor). Alternativou ke „skromnostnímu“ plurálu je plurál inkluzivní („Pokusme se tedy nyní načrtnout podmínky odpovědnosti za škodu ... „).

V češtině dost dobře jedno. *Ich-forma* může znít trochu namyšleně, ale použitelná v případech osobnějšího, „intimnějšího“ vyjadřování. *Pluralis modestiae* může znít jako falešná skromnost. Nejčastějším kompromisem tak bývá 3. osoba čísla jednotného, především odosobněná v podobě „jak z výše uvedeného plyne“ apod.

V odborném, nevědeckém projevu (typicky soudní rozhodnutí) je v Čechách používána 3. osoba s udáním podmětu „Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu došel k závěru...“ „Plénium Ústavního soudu rozhodlo...“. Stejně je tomu v soudní tradici germánské a frankofonní. Anglosaské soudy jsou odlišné. Vzhledem ke struktuře rozhodování, které je z důvodu existence odlišných a konkurujících stanovisek osobitě spjaté s každým soudcem, používají anglosaští soudci *ich-formu*. Stejný přístup se promítá i do akademického projevu – v první osobě čísla jednotného píší nejčastěji anglicky mluvící autoři, u Němce se v odborném projevu s „*ich-formou*“ nesetkáme.

Ať si autor pro svůj odborný projev zvolí cokoliv, musí se jej v rámci jedné práce držet! V jednom textu nelze přeskakovat z ich-formy do pluralu modestiae (pak to vypadá, jako by práci psalo více lidí).

NEDOCENĚNÉ KOUZLO JEDNODUCHÉ VĚTY

- Zopakujme to po 50té – i jednoduchá věta může být „vědecká“.
- Dlouhé souvětí je jako neukotvená plachta, kterou odvane první větřík a do které se snadno strefuje.
- Než čtenář dojde na konec souvětí, zapomene, o čem byl začátek.

POUŽÍVÁNÍ ZKRATEK

- Zkr. rozhod. nepom. sroz. textu.
- První zmínka výrazu – vysvětlit plným názvem (Soudní dvůr Evropských společenství dále jen Soudní dvůr)
- Respektovat ustálené zkratky (tr. zák., o.z., s.ř.s., SES)

TERMINI TECHNICI, VERBA ALIENA ET MAXIMI

- *Idiosynkratická percepce acquis communautaire je, cum grano salis, de lege ferenda neudržitelná...*
- Mezi množstvím cizích slov a odborností textu není přímá úměra!
- „Kultura“ cizích slov a výrazů v odborném projevu
- *Lingua latina non est, ani per fas et nefas* a ani *cum grano salis* odznakem odborného právníckého projevu!
- Není třeba jít přes „čistonosoplenu“ či „klapkobřinkostroj“, pouze se vyvarovat zbytečných cizích slov, která pouze mlží. Často platí, že čím méně si je autor jistý tím co píše, tím více se potřebuje schovávat za odborně a učeně znějící právnícké obraty a cizí slova.

ZÁVORKY A JEJICH FUNKCE

- (Oválné) – funkce doplňku ve větě, lze nahradit doplňkem nebo přístavkem.
- [Hranaté] – elipsa při citaci [...], odkaz na prameny v textu samém případech, kdy nelze pracovat s poznámkou pod čarou či na konci textu apod.
- Jiné kudrlinky /... / {...} |...| není třeba nepoužívat.

Obecně je potřeba se vyhýbat závorkám či jiným zásahům do plynulosti textu. Autoři do nich obvykle umísťují různé dokreslující poznámky. Závorka čtenáře ruší, protože silně přitahuje jeho pozornost. (Čtenářova pozornost se při letmém čtení automaticky zaměří na text v závorce.) Závorky je proto potřeba vyhradit pro opravdu nezbytné případy, kdy sdělení určené pro závorku není možno do textu nijak organicky vpravit a přitom je pro text podstatné.

DRUHY PÍSMO A JEJICH VYUŽITÍ

- *Kurzíva* – slova cizí či přejatá, latinské výrazy, termíny
- „*Kurzíva v uvozovkách*“ – doslovná citace
- **Tučné písmo (pro významné pojmy?)**
- Podtržení (někdy pro zdůraznění citovaného právního ustanovení nebo judikatury).
- Česká soudní rozhodnutí často o d s a z u j í extra mezerami písmena ve slovesech ve výrokové části. Jedná se zřejmě o pozůstatek strojopisu, kdy mezera navíc byla jediným použitelným způsobem, jak zvýraznit důležitou část textu.

ALE: text musí být srozumitelný sám o sobě. Jestliže není, sebelepší kudrlinky mu nepomůžou. Buď je text dobře napsán a pak čtenář sám bez potíží sleduje tok autorových myšlenek, nebo dobře napsán není a pak je vše marné (výjimka: odborné profesní vyjadřování pro interní potřebu, která jsou psána často heslovitě či v bodech a mají za úkol zprostředkovat přezaměstnanému šéfovi klíčové údaje - memoranda, interní rešerše apod.)

„SEXIST LANGUAGE“ ANEB GRAMATICKÁ NOČNÍ MŮRA

- účastník/účastnice, účastníci, účastník(nice)
- s/he, he and she, they and their
- návrh:
 - (i) výběr jednoho rodu (snad ne středního) a jeho soustavné používání
 - (ii) psaní v množném čísle

PRÁVNICKÉ PTYDEPE ANEB JEŠTĚ VĚTŠÍ NOČNÍ MŮRA

Bezmála všichni právníci mohou zpravidla velice často mít určitou tendenci k jistému přehnanému užívání určitých markantní slovních druhů, ovšem tradičně výlučně v materiálním smyslu ...

- Nadužívání **relativizujících výrazů a logických kvantifikátorů** – aneb hlavně neříct nic jasného a zřejmého. Nadměrné využívání podmiňovacího způsobu namísto oznamovacího (mohou mít namísto mají), relativizujících přídavných jmen (určitý, jistý...) a příslovcí (zpravidla, často, tradičně....)
- **Falešná skromnost** – „pokusili bychom se načrtnout“, „naším cílem je v hrubých obrysech nastínit“... „tady bych si dovolil švestičky z naší zahrádky“ či, jak pravil Master Yoda k Luku Skywalkerovi při zvedání letadla silou myšlenky z bažiny „Buď to zvedneš, nebo ne. Zkusit to neexistuje.“
- **Dvojitě záporny** – „Nemůžeme nesouhlasit se závěrem, že...“, „Z výše uvedeného nezbytně neplyne“ – [- (-) = +].

Ale: zrádnost češtiny při kupení záporů, typicky obohacených o kvantifikátory výrokové logiky – „Nikdo nikdy nic neslyšel.“ (Srov. Nobody

has ever heard anything, Niemand hat jemals etwas gehört, Personne n'a jamais rien entendu).

- **Opakování, pleonasmy** – nejhorším zadáním je platit právníka od stránky....
- Výrazy „**vycpávky**“ – výrazy, které k plynutí textu či argumentaci nijak nepřispívají a pouze zabírají místo, zbytečné uvozující obraty typu „Jak jasně plyne z výše uvedeného...“, „Z výše uvedeného se nezbytně podává, že ... „ apod.
- I pro právníky platí banalita typu „**Podmět-přísudek-ostatní větné členy**“.
- **Rod činný** má přednost před rodem trpným (aktivum před pasivem).

Na co je vhodné se zaměřit při stylistických úpravách textu (prvního konceptu):

- (i) Zjednodušovat věty – dlouhá souvětí dělit na souvětí kratší či jednoduché věty.
- (ii) Dva záporné převádět na věty kladné.
- (iii) Kontrolovat pořadí větných členů (podmět-přísudek-zbytek).
- (iv) Zbavit se zbytečných obrátů – „vycpávek“.
- (v) Jsou všechna v textu nakupená cizí slova skutečně třeba?
- (vi) Z pasivních vět udělat věty aktivní.
- (vii) + prověřit logickou strukturu a plynutí textu (viz. seminář 1).

DOKÁŽETE PŘELOŽIT NÁSLEDUJÍCÍ ÚRYVKY DO ČEŠTINY?

1/

S ohledem na shora uvedené příklady porušení práva Společenství soudy členských států, s ohledem na místo žaloby podle čl. 226 SES v rámci prostředků ochrany při porušení práva Společenství, a ostatně i s ohledem na jinak slibné odůvodnění názoru generálního advokáta nelze předpokládat, že by se, i při pozdějším jednoznačném přijetí odpovědnosti členského státu za jednání jeho soudů, stala žaloba podle čl. 226 SES jiným než výjimečným sankčním prostředkem, řešícím zcela zásadní, pravděpodobně opakovanou a dlouhodobou, uniformitu práva Společenství fatálně ohrožující, judikaturu národních soudů.

2/

Aplikace Listiny obvykle tudíž probíhá subsumpcí skutkových zjištění konkrétního případu pod příslušný normativní rámec jednoduchého práva, k němuž se v oblasti práva ústavního, tj. v řízení o ústavních stížnostech v Listině, případně v mezinárodních smlouvách podle čl. 10 Ústavy, vyhledá ústavní pendant (vycházejí z teze, dle níž základní práva a svobody v oblasti jednoduchého práva působí jako regulativní ideje, pročež na ně obsahově navazují komplexy norem jednoduchého práva - viz kupř. Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu (dále jen „Sb. n. a u.“), sv. 15, nález č. 98, sv. 17, nálezy č. 9, 18, 33), na základě kterého se z porušení normy jednoduchého práva zásahem orgánu veřejné moci pak více-méně „automaticky“ dovozuje dotčení „řídícího“ ústavního principu, obsaženého v příslušném ustanovení Listiny.

3/

Právní názor, podle něhož by se proti vyřízení (či proti nevyřízení) námitek mohl daňový subjekt bránit až v žalobě směřující proti rozhodnutí o daňové povinnosti samotné, je obtížně udržitelný, neboť by v konečném důsledku znamenal, že jednak v případech, kdy by po provedené daňové kontrole nevydal správce daně dodatečný platební výměr, byl by daňový subjekt zcela bez soudní ochrany, a jednak – i v případech, kdy daň doměřena byla – by znamenal, že soud nikdy neposkytne ochranu proti samotné nezákonné daňové kontrole, ale jen proti případně vydanému rozhodnutí.

PŘÍLOHA 2

OTÁZKY STYLU V SOUDNÍM ROZHODNUTÍ:

ROZHODNUTÍ:

1/ Rozsudek Soudního dvora Evropských společenství z 12. července 2005 ve věci C-304/02, Komise v. Francie (*pokuty za neplnění rozsudku Soudního dvora*)

2/ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze 14. září 2005, č. j. 2 Afs 180/2004, (*k daňovému přeplatku při konkurzu*).

3/ Nález Ústavního soudu z 15. ledna 1997, sp. zn. II. ÚS 309/95, (*k výkladu dobrých mravů v občanském zákoníku*).

Oznámujte tři níže přetištěná soudní rozhodnutí na škále 1-5 (1 – nejlepší, 5 – nejhorší) s ohledem na jejich:

- a. Srozumitelnost a jasnost argumentace
- b. Logickou strukturu
- c. Styl a úroveň vyjadřování

	Srozumitelnost a jasnost	Logická struktura	Styl a úroveň vyjadřování
Soudní dvůr ES			
NSS			
ÚS			

Příklady ospravedlňující Vaše známkování:

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu)

12. července 2005 (*)

„Nesplnění povinnosti státem – Rybolov – Kontrolní povinnosti uložené členskými státy – Rozsudek Soudního dvora, kterým se konstatuje nesplnění povinnosti – Nesplnění povinností vyplývajících z rozsudku – Článek 228 ES – Zaplacení paušální částky – Uložení penále“

Ve věci C-304/02,

jejímž předmětem je žaloba pro nesplnění povinnosti na základě článku 228 ES, podaná dne 27. srpna 2002,

Komise Evropských společenství, zastoupená M. Nolinem, H. van Lierem, a T. van Rijnem, jako zmocněnci, s adresou pro účely doručování v Lucemburku,

žalobkyně,

proti

Francouzské republice, zastoupené G. de Berguesem a A. Colomb, jako zmocněnci,

žalované,

SOUDNÍ DVŮR (velký senát),

ve složení V. Skouris, předseda, P. Jann (zpravodaj) a C. W. A. Timmermans, předsedové senátů, C. Gulmann, J.-P. Puissochet, R. Schintgen, N. Colneric, S. von Bahr a J. N. Cunha Rodrigues, soudci,

generální advokát: L. A. Geelhoed,

vedoucí soudní kanceláře: M. Múgica Arzamendi, vrchní rada, poté M.-F. Contet, vrchní rada, a H. v. Holstein, náměstek vedoucího soudní kanceláře,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 3. března 2004,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 29. dubna 2004,

s přihlédnutím k usnesení o znovuotevření ústní části řízení ze dne 16. června 2004 a po jednání konaném dne 5. října 2004,

po vyslechnutí ústních vyjádření:

- Komise, zastoupené G. Marencem, C. Ladenburgerem a T. van Rijnem, jako zmocněnci,
- Francouzské republiky, zastoupené R. Abrahamem, G. de Bergues a A. Colomb, jako zmocněnci,
- Belgického království, zastoupeného J. Devadderem, jako zmocněncem,
- České republiky, zastoupené T. Bočkem, jako zmocněncem,
- Dánského království, zastoupeného A. R. Jacobsenem a J. Moldem, jako zmocněnci,
- Spolkové republiky Německo, zastoupené W. D. Plessingem, jako zmocněncem,

- Řecké republiky, zastoupené Aik Samoni a E. M. Mamouna, jako zmocněnkyněmi,
- Španělského království, zastoupeného N. Diaz Abad, jako zmocněnkyní,
- Irsko, zastoupeného D. O'Donnellem a P. Mc Cannem, jako zmocněnci,
- Italské republiky, zastoupené I. M. Bragugliou, jako zmocněncem,
- Kyprské republiky, zastoupené D. Lyssandrouem a E. Papageorgiou, jako zmocněnci,
- Maďarské republiky, zastoupené R. Somssich a A. Muller, jako zmocněnkyněmi,
- Nizozemského království, zastoupeného J. van Bakel, jako zmocněnkyní,
- Rakouské republiky, zastoupené E. Riedlem, Rechtsanwalt,
- Polské republiky, zastoupené T. Nowakowskim, jako zmocněncem,
- Portugalské republiky, zastoupené L. Fernandesem, jako zmocněncem,
- Finské republiky, zastoupené T. Pynnä, jako zmocněnkyní
- Spojeného království Velké Británie a Severního Irsko, zastoupeného D. Andersonem, QC,

po vyloučení stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 18. listopadu 2004, vydává tento

Rozsudek

- 1 Svou žalobou se Komise Evropských společenství domáhá, aby Soudní dvůr:
 - určil, že Francouzská republika tím, že nepřijala opatření nezbytná ke splnění povinností vyplývajících z rozsudku ze dne 11. června 1991, Komise v. Francie (C-64/88, Recueil, s. I-2727), nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z článku 228 ES;
 - uložil Francouzské republice, aby zaplatila Komisi na účet „Vlastní zdroje Evropského společenství“ penále ve výši 316 500 eur za každý den prodlení s provedením opatření nezbytných k tomu, aby bylo vyhověno výše uvedenému rozsudku Komise v. Francie, a to od vyhlášení rozsudku v projednávané věci až do splnění povinností vyplývajících z výše uvedeného rozsudku Komise v. Francie;
 - uložil Francouzské republice náhradu nákladů řízení.

Právní úprava Společenství

Právní úprava v oblasti kontrol

- 2 Rada přijala určitá kontrolní opatření ve vztahu k činnosti rybolovu prováděným lodmi členských států. Tato opatření byla postupně definována nařízením Rady (EHS) č. 2057/82 ze dne 29. června 1982, kterým se přijímají určitá kontrolní opatření ve vztahu k činnosti rybolovu prováděným lodmi členských států (Úř. věst. L 220, s. 1), které bylo zrušeno a nahrazeno nařízením Rady (EHS) č. 2241/87 ze dne 23. července 1987, kterým se přijímají určitá kontrolní opatření ve vztahu k činnosti rybolovu (Úř. věst. L 207, s. 1), které bylo zase zrušeno a nahrazeno od 1. ledna 1994 nařízením Rady (EHS) č. 2847/93 ze dne 12. října 1993 o zavedení kontrolního režimu pro společnou rybářskou politiku (Úř. věst. L 261, s. 1).

3 Kontrolní opatření definovaná těmito nařízení jsou v podstatě shodná.

4 Článek 1 odst. 1 a 2 nařízení č. 2847/93 stanoví:

„1. Za účelem zajištění dodržování pravidel společné rybářské politiky se stanoví režim Společenství, který zahrnuje zejména ustanovení o technické kontrole:

- opatření k zachování a řízení zdrojů,
- strukturálních opatření,
- opatření týkajících se společné organizace trhu,

jakož i určitá ustanovení o účinnosti sankcí použitelných v případě nedodržení výše uvedených opatření.

2. Za tímto účelem přijme každý členský stát v souladu s předpisy Společenství patřičná opatření k zajištění účinnosti tohoto režimu. Příslušným orgánům pak poskytne dostatečné prostředky, aby mohly plnit inspekční a kontrolní úkoly vymezené v tomto nařízení.“

5 Článek 2 odst. 1 téhož nařízení stanoví:

„Aby bylo zajištěno dodržování všech platných právních předpisů týkajících se opatření k zachování zdrojů a kontrolních opatření, kontroluje každý členský stát na svém území a v mořských vodách pod jeho svrchovaností nebo jurisdikcí rybolov a činnosti s ním související. Provádí inspekce rybářských plavidel, kontroluje všechny činnosti, zejména vykládku, prodej, převoz a uskladnění ryb a záznamy o vykládce a prodeji, čímž umožní prověřování provádění tohoto nařízení.“

6 Podle článku 31 odst. 1 a 2 uvedeného nařízení:

„1. Členské státy dbají na to, aby byla přijata patřičná opatření včetně, v souladu s jejich vnitrostátními právními předpisy, zahájení správního a trestního řízení proti fyzickým nebo právnickým osobám, je-li, zejména po skončení kontroly nebo inspekce prováděné podle tohoto nařízení, zjištěno, že nebyla dodržována pravidla společné rybářské politiky.

2. Řízení zahájená v souladu s odstavcem 1 musejí, v souladu s příslušnými vnitrostátními právními předpisy, účinně připravit odpovědné osoby o hospodářský zisk plynoucí z porušení předpisů nebo musejí, přiměřeně závažnosti porušení, působit tak, aby odradila od dalšího porušení stejného druhu.“

Technická úprava

7 Technická opatření k zachování rybolovných zdrojů, která jsou zmiňována v právní úpravě v oblasti kontrol, byla definována zejména v nařízení Rady (EHS) č. 171/83 ze dne 25. ledna 1983 (Úř. věst. L 24, s. 14), které bylo zrušeno a nahrazeno nařízením Rady (EHS) č. 3094/86 ze dne 7. října 1986 (Úř. věst. L 288, s. 1), které bylo zase zrušeno a nahrazeno od 1. července 1997 nařízením Rady (ES) č. 894/97 ze dne 29. dubna 1997 (Úř. věst. L 132, s. 1), které pak bylo částečně zrušeno a nahrazeno od 1. ledna 2000 nařízením Rady (ES) č. 850/98 ze dne 30. března 1998 o zachování rybolovných zdrojů pomocí technických opatření na ochranu nedospělých mořských živočichů (Úř. věst. L 125, s. 1).

8 Technická opatření stanovená těmito nařízení jsou v podstatě shodná.

9 Tato opatření se týkají zejména minimální velikosti ok sítí, zákazu upevňovat k sítím určitá zařízení, která umožňují ucpání ok nebo zmenšení jejich rozměrů, zákazu nabízet k prodeji ryby, které nemají minimální velikost (dále jen „podměrečné ryby“), ledaže představují pouze omezenou procentní část úlovku (dále jen „vedlejší úlovky“).

Rozsudek Komise v. Francie

10 Ve výše uvedeném rozsudku Komise v. Francie Soudní dvůr rozhodl takto:

„Francouzská republika tím, že v letech 1984 až 1987 nezajistila kontrolu zaručující dodržování technických opatření Společenství k zachování rybolovných zdrojů, stanovených nařízením [č. 171/83], jakož i nařízením [č. 3094/86], nesplnila povinnosti uložené článkem 1 nařízení [č. 2057/82], jakož i článkem 1 nařízení [č. 2241/87].“

11 V uvedeném rozsudku se Soudní dvůr ztotožnil s pěti žalobními důvody vůči Francouzské republice:

- nedostatečnost kontrol co se týče minimální velikosti ok sítí (body 12 až 15 rozsudku);
- nedostatečnost kontrol co se týče upevňování zařízení zakázaných právní úpravou Společenství k sítím (body 16 a 17 rozsudku);
- nesplnění kontrolních povinností v oblasti vedlejších úlovků (body 18 a 19 rozsudku);
- nesplnění kontrolních povinností co se týče dodržování technických opatření k zachování rybolovných zdrojů, kterými je zakázán prodej podměrečných ryb (body 20 až 23 rozsudku);
- nesplnění povinnosti stíhat porušení předpisů (bod 24 rozsudku).

Postup před zahájením soudního řízení

12 Dopisem ze dne 8. listopadu 1991 Komise požádala francouzské orgány, aby jí sdělily opatření přijatá ke splnění povinností vyplývajících z výše uvedeného rozsudku Komise v. Francie. Dne 22. ledna 1992 francouzské orgány odpověděly, že „hodlají učinit vše, co bude v jejich silách, aby dosáhly souladu s ustanoveními právních předpisů“ Společenství.

13 Inspektoři Komise při několika inspekcích provedených ve francouzských přístavech konstatovali zlepšení situace, avšak poukázali na několik nedostatků v kontrolách prováděných francouzskými orgány.

14 Komise poté, co vyzvala Francouzskou republiku k předložení jejího vyjádření, vydala dne 17. dubna 1996 odůvodněné stanovisko, ve kterém konstatovala, že povinnosti vyplývající z výše uvedeného rozsudku Komise v. Francie nebyly splněny v následujících bodech:

- nedostatek souladu míry minimální velikosti ok sítí s právní úpravou Společenství;
- nedostatečnost kontrol, umožňující nabízení podměrečných ryb k prodeji;
- nedůrazný přístup francouzských orgánů při stíhání porušení předpisů.

15 Komise s upozorněním na možnost peněžitých sankcí z důvodu nesplnění povinností vyplývajících z rozsudku Soudního dvora stanovila lhůtu dvou měsíců na to, aby Francouzská republika přijala veškerá opatření nezbytná ke splnění povinností vyplývajících z výše uvedeného rozsudku Komise v. Francie.

16 V rámci výměny dopisů mezi francouzskými orgány a útvary Komise uvedené orgány průběžně informovaly Komisi o opatřeních, která přijaly a nadále uplatňovaly za účelem posílení kontrol.

17 Souběžně byly provedeny inspekce ve francouzských přístavech. Na základě zpráv, vyhotovených po návštěvě ve dnech 24. až 28. srpna 1996 v Lorient, v Guilvinec a v Concarneau, ve dnech 22. až 26. září 1997 v Guilvinec, v Concarneau a v Lorient, ve dnech 13. až 17. října 1997 v Marennes-Oléron, v Arcachonu a v Bayonne, ve dnech 30. března až 4. dubna 1998 v jižní Bretani a v Akvitánsku, ve dnech 15. až 19. března 1999 v Douarnenez a v Lorient, jakož i ve dnech 13. až 23. července 1999 v Lorient, v Bénodet, v Loctudy, v Guilvenec, v Lesconil a v Saint Guérolé, útvary Komise dospěly k závěru, že přetrvávají dva

problémy, a sice jednak nedostatečnost kontrol umožňující nabízení podměrečných ryb k prodeji a jednak permissivní přístup francouzských orgánů při stíhání porušení předpisů.

- 18 Zprávy inspektorů vedly Komisi k tomu, aby dne 6. června 2000 vydala doplňující odůvodněné stanovisko, ve kterém konstatovala, že povinnosti vyplývající z uvedeného rozsudku Komise v. Francie nebyly splněny ve dvou výše uvedených bodech. Komise uvedla, že v této souvislosti považuje za „zvláště závažnou skutečnost, že veřejné dokumenty týkající se prodeje v dražbách oficiálně používají kód ‚00‘ ve zjevném rozporu s ustanoveními nařízení Rady (ES) č. 2406/96 ze dne 26. listopadu 1996 o stanovení společných obchodních norem pro některé produkty rybolovu“ (Úř. věst. L 334, s. 1). Komise upozornila na možnost peněžitých sankcí.
- 19 Francouzské orgány ve své odpovědi ze dne 1. srpna 2000 uplatnily v podstatě, že od poslední zprávy o inspekci prošla vnitrostátní kontrola rybolovu značným vývojem. Byla předmětem vnitřní reorganizace spojené s vytvořením „buňky“, která se později stala „misí“ na kontrolu rybolovu, a byly posíleny její kontrolní prostředky, přičemž jí byly zejména dány k dispozici hlídkové lodi a systém pro sledování pozic lodí na obrazovkách a byly vydány pokyny pro kontrolní personál.
- 20 Při inspekci ve dnech 18. až 28. června 2001 u obcí Guilvinec, Lesconil, Saint Guénolé a Loctudy inspektoři Komise zjistili slabost kontrol, přítomnost podměrečných ryb a nabízení těchto ryb k prodeji pod kódem „00“.
- 21 Dopisem ze dne 16. října 2001 francouzské orgány zaslaly Komisi kopii pokynu určeného oblastním a obvodním ředitelstvím pro námořní věci, který jim nařizoval, aby ukončily používání kódu „00“ do 31. prosince 2001 a od tohoto dne uplatňovaly sankce v souladu s právními předpisy vůči hospodářským subjektům, které se tomuto pokynu nepodřídí. Uvedené orgány poukazovaly na zvýšení počtu stíhání za porušení pravidel týkajících se minimální velikosti, k němuž došlo od roku 1998, a na odrazující povahu uložených trestů. Rovněž sdělovaly, že v roce 2001 byl přijat plán obecné kontroly rybolovu, který stanovil priority, mimo jiné též provedení plánu na obnovu štikozubce obecného a přísnou kontrolu dodržování minimálních velikostí.
- 22 Komise, majíc za to, že Francouzská republika stále nespĺnila povinnosti vyplývající z výše uvedeného rozsudku Komise v. Francie, podala projednávanou žalobu.

Řízení před Soudním dvorem

- 23 Komise v odpovědi na otázku položenou Soudním dvorem pro účely jednání ze dne 3. března 2004 sdělila, že její útvary od podání projednávané žaloby přistoupily k provedení tří nových inspekcí (ve dnech 11. až 16. května 2003 v Sète a v Port Vendres, ve dnech 19. až 20. června 2003 v Loctudy, v Lesconil, v St-Guénolé a v Guilvinec, jakož i ve dnech 14. až 22. července 2003 v Port-la-Nouvelle, v Sète, v Grau-du-Roi, v Carro, v Sanary-sur-Mer a v Toulonu). Podle Komise ze zpráv o těchto inspekcích vyplývá, že počet případů nabízení podměrečných ryb k prodeji se snížil v Bretani, ale že přetrvávají problémy na středozezemském pobřeží co se týče tuňáka obecného. Ze zpráv má rovněž vyplývat, že kontroly při vykládce jsou málo časté.
- 24 Komise vysvětlila, že za účelem posouzení účinnosti opatření přijatých francouzskými orgány by potřebovala mít k dispozici záznamy a statistické přehledy týkající se provádění jednotlivých obecných organizačních opatření v kontrole rybolovu, které zmiňovala francouzská vláda.
- 25 Francouzská vláda na výzvu Soudního dvora, aby sdělila počet kontrol na moři a na souši, k jejichž provedení francouzské orgány přistoupily od podání projednávané žaloby za účelem zajištění dodržování pravidel týkajících se minimální velikosti ryb, jakož i počet zjištěných porušení předpisů a aby sdělila, jakou měly následně soudní dohru, předložila dne 30. ledna 2004 nové statistické údaje. Z nich vyplývá, že počet kontrol, zjištěných porušení předpisů a odsouzení během roku 2003 poklesl v porovnání s rokem 2002.

- 26 Francouzská vláda vysvětlila snížení počtu kontrol na moři mobilizací francouzských lodí k boji proti znečištění životního prostředí způsobenému nehodou ropného tankeru Prestige a snížení počtu kontrol na souši zlepšením kázně rybářů. Snížení počtu vynesených odsouzení vysvětlila účinky zákona č. 2002-1062 ze dne 6. srpna 2002 o udělení amnestie (JORF č. 185 ze dne 9. srpna 2002, s. 13647), přičemž však zdůraznila zvýšení průměrné výše uložených pokut.

K vytýkanému nesplnění povinnosti

K dotčené geografické oblasti

- 27 Úvodem je třeba poukázat na to, že určení učiněné ve výroku výše uvedeného rozsudku Komise v. Francie, že Francouzská republika nezajistila kontrolu zaručující dodržování technických opatření Společenství k zachování rybolovných zdrojů stanovených nařízeními č. 171/83 a 3094/86, se týkalo, jak vyplývá z vymezení podaného v čl. 1 odst. 1 těchto nařízení, pouze odlovu a vykládky rybolovných zdrojů vyskytujících se v určitých oblastech severovýchodního Atlantiku.
- 28 Jak uplatňuje francouzská vláda a jak upřesnila Komise na jednání konaném dne 3. března 2004, projednávaná žaloba se tudíž týká pouze situace v uvedených oblastech.

K rozhodnému dni

- 29 Komise zaslala Francouzské republice první odůvodněné stanovisko dne 14. dubna 1996, poté doplňující odůvodněné stanovisko dne 6. června 2000.
- 30 Z toho vyplývá, že datem rozhodným pro posouzení vytýkaného nesplnění povinností je uplynutí lhůty stanovené v doplňujícím odůvodněném stanovisku ze dne 6. června 2000, čili dva měsíce po jeho oznámení (rozsudky ze dne 13. června 2002, Komise v. Španělsko, C-474/99, Recueil, s. I-5293, bod 27 a Komise v. Řecko, C-33/01, Recueil, s. I-5447, bod 13).
- 31 Vzhledem k tomu, že Komise navrhla, aby Francouzské republice bylo uloženo zaplacení penále, je rovněž třeba prokázat, zda vytýkané porušení přetrvávalo až do posouzení skutkových okolností Soudním dvorem.

K rozsahu povinností členských států v rámci společné politiky rybolovu

- 32 Článek 1 nařízení č. 2847/93, který v oblasti rybolovu představuje zvláštní vyjádření povinností, které členským státům ukládá článek 10 ES, stanoví, že členské státy přijmou patřičná opatření k zajištění účinnosti režimu Společenství pro zachování a řízení zdrojů v oblasti rybolovu.
- 33 Nařízení č. 2847/93 stanoví v tomto ohledu společnou odpovědnost členských států (viz v souvislosti s nařízením č. 2241/87 rozsudek ze dne 27. března 1990, Španělsko v. Rada, C-9/89, Recueil, s. I-1383, bod 10). Tato společná odpovědnost znamená, že nesplní-li některý členský stát své povinnosti, zasahuje do zájmů jiných členských států a jejich hospodářských subjektů.
- 34 Dodržování povinností, které vyplývají pro členské státy z právních předpisů Společenství, je zásadní pro zajištění ochrany lovišť ryb, zachování biologických zdrojů moře a jejich využívání na dlouhodobém základě a za patřičných hospodářských a sociálních podmínek (viz v souvislosti s nedodržováním režimu kvót pro rybářské hospodářské roky 1991 až 1996 rozsudek ze dne 25. dubna 2002, Komise v. Francie, C-418/00 a C-419/00, Recueil, s. I-3969, bod 57).
- 35 Za tímto účelem článek 2 nařízení č. 2847/93, který přebírá povinnosti stanovené čl. 1 odst. 1 nařízení č. 2241/87, ukládá členským státům, aby kontrolovaly rybolov a činnosti s ním související. Požaduje, aby členské státy prováděly inspekce rybářských plavidel a kontrolovaly všechny činnosti, zejména vykládku, prodej, převoz a uskladnění ryb a záznamy o vykládce a prodeji.

- 36 Článek 31 nařízení č. 2847/93, který přebírá povinnosti stanovené v čl. 1 odst. 2 nařízení č. 2057/82 a 2241/87, ukládá členským státům, aby stíhaly zjištěná porušení předpisů. V tomto ohledu uvádí, že zahájená řízení musejí účinně připravit odpovědné osoby o hospodářský zisk plynoucí z porušení předpisů nebo musejí, přiměřeně závažnosti porušení, působit tak, aby odradila od dalšího porušení stejného druhu.
- 37 Nařízení č. 2847/93 tak dává přesné pokyny co se týče obsahu opatření, která musejí být přijata členskými státy a která musejí směřovat k zajištění souladu rybolovných operací s právními předpisy za účelem, aby se předcházelo případným porušením předpisů a současně aby byla tato porušení postihována. Tento účel předpokládá, že prováděná opatření musejí být účinná, přiměřená a odrazující. Jak uvedl generální advokát v bodě 39 svého stanoviska ze dne 29. dubna 2004, pro osoby vykonávající činnost rybolovu nebo související činnost musí existovat závažné riziko, že v případě porušení pravidel společné politiky rybolovu budou odhaleny a budou jim uloženy přiměřené sankce.
- 38 Ve světle těchto úvah je třeba zkoumat, zda Francouzská republika přijala veškerá opatření, která vyplývají z výše uvedeného rozsudku ze dne 11. června 1991, Komise v. Francie.

K prvnímu žalobnímu důvodu: nedostatečnost kontroly

Argumentace účastníků řízení

- 39 Komise tvrdí, že ze zjištění učiněných jejími inspektory vyplývá, že kontrola prováděná francouzskými orgány co se týče dodržování ustanovení Společenství ve věci minimální velikosti ryb je stále nevyhovující.
- 40 Podle Komise zvýšení počtu inspekcí, které uvádí francouzská vláda, nemůže změnit toto zjištění, jelikož se jedná výlučně o inspekce na moři. Co se týče plánů kontroly přijatých touto vládou v roce 2001 a v roce 2002, nemohou podle Komise samy o sobě ukončit vytýkané nesplnění povinností. Provádění těchto plánů totiž předpokládá předchozí stanovení cílů, které jsou nezbytné, aby mohla být posouzena účinnost a proveditelnost uvedených plánů. Navíc je třeba, aby uvedené plány byly skutečně uplatňovány, což inspekce provedené ve francouzských přístavech v době od jejich zahájení neumožnily prokázat.
- 41 Francouzská vláda předně podotýká, že se zprávami z inspekcí, o které se opírá Komise, nebyly nikdy seznámeny francouzské orgány, které nemohly odpovědět na tvrzení v nich obsažená. Tyto zprávy se mimoto zakládají na pouhých domněnkách.
- 42 Francouzská vláda dále uplatňuje, že od vyhlášení výše uvedeného rozsudku ze dne 11. června 1991, Komise v. Francie, neustále posiluje své kontrolní mechanismy. Toto posílení mělo formu zvýšení počtu inspekcí na moři a přijetí obecného plánu kontroly v roce 2001, který byl v roce 2002 doplněn o plán kontroly „minimálních velikostí úlovků“. Co se týče účinnosti těchto opatření, zdůrazňuje, že při vícero šetřeních provedených inspektory Komise mohlo být konstatováno, že na trh nejsou uváděny podměrečné ryby.
- 43 Konečně se podle francouzské vlády Komise omezuje na to, že tvrdí, že opatření jí přijatá jsou nevhodná, ale neuvádí opatření, která by mohla ukončit vytýkané nesplnění povinností.

Závěry Soudního dvora

- 44 Stejně jako řízení uvedené v článku 226 ES (viz v souvislosti s nedodržením režimu kvót pro rybolovné roky 1988 a 1990 rozsudek ze dne 1. února 2001, Komise v. Francie, C-333/99, Recueil, s. I-1025, bod 33), spočívá i řízení uvedené v článku 228 ES na objektivním zjištění nedodržení povinností členským státem.
- 45 V projednávaném případě Komise poskytla na oporu svého žalobního důvodu zprávy z inspekcí vyhotovené jejími inspektory.
- 46 Argumentaci francouzské vlády, vznesenou ve fázi dupliky, podle které zprávy, na které se odvolala Komise ve své žalobě, nemohou být použity jako důkaz přetrvávajícího neplnění povinností z důvodu, že s nimi francouzské orgány nebyly nikdy seznámeny, nelze přijmout.

- 47 Ze zkoumání zpráv předložených Komisí vyplývá, že veškeré zprávy po roce 1998, které byly zařazeny do spisu ve svém úplném znění nebo formou rozsáhlých výňatků, odkazují na zápisy z jednání, v průběhu kterých příslušné vnitrostátní orgány byly informovány o výsledcích inspekcí a měly tudíž možnost předložit svá vyjádření ke zjištěním inspektorů Komise. I když se tento odkaz nenachází v dřívějších zprávách, zařazených do spisu formou výňatků omezujících se na skutková zjištění učiněná uvedenými inspektory, stačí v tomto ohledu uvést, že francouzská vláda ve svém dopise ze dne 1. srpna 2000, zaslaném Komisi v reakci na doplňující odůvodněné stanovisko ze dne 6. června 2000, předložila svá vyjádření k obsahu těchto zpráv, aniž by zpochybnila podmínky, za kterých byly sděleny francouzským orgánům.
- 48 Za těchto podmínek je třeba zkoumat, zda informace obsažené ve zprávách z inspekci předložených Komisí mohou prokázat objektivní zjištění přetrvávajícího neplnění kontrolních povinností Francouzské republiky.
- 49 Pokud jde o situaci v době uplynutí lhůty stanovené v doplňujícím odůvodněném stanovisku ze dne 6. června 2000, vyplývá ze zpráv, na které odkázala Komise v uvedeném stanovisku (viz výše bod 17 tohoto rozsudku), že inspektoři byli schopni zjistit výskyt podměrečných ryb při každé z šesti inspekci jimi provedených. Byli schopni zejména zjistit existenci trhu s podměrečnými štikozubci obecnými, uváděnými na trh pod jménem „merluchons“ nebo „friture de merluchons“ a nabízenými k prodeji v rozporu s obchodními normami stanovenými nařízením č. 2406/96 pod kódem „00“.
- 50 Při pěti z těchto šesti inspekci docházelo k vykládce podměrečných ryb a jejich nabízení k prodeji při neexistenci kontroly příslušných vnitrostátních orgánů. Jak uznala francouzská vláda ve své odpovědi ze dne 1. srpna 2000 na doplňující odůvodněné stanovisko ze dne 6. června 2000, osoby, se kterými se inspektoři byli schopni setkat, „nepatřily do kategorie činitelů oprávněných zjišťovat porušení předpisů o rybolovu ani ke správě námořních věcí“. Při šesté inspekci inspektoři zjistili, že podměrečné ryby byly vyloženy a nabízeny k prodeji v přítomnosti vnitrostátních orgánů příslušných ke zjišťování porušení předpisů o rybolovu. Tyto orgány se však zdržely stíhání porušovatelů.
- 51 Tyto skutečnosti umožňují konstatovat přetrvávání praxe nabízení podměrečných ryb k prodeji při neexistenci účinného zásahu příslušných vnitrostátních orgánů, vykazující stupeň stálosti a obecnosti, který může z důvodu svého kumulativního účinku závažným způsobem ohrozit cíle režimu Společenství pro zachování a řízení zdrojů v oblasti rybolovu.
- 52 Navíc podobnost a opakování situací zjištěných ve všech zprávách umožňují se domnívat, že tyto případy mohly být jedině důsledkem strukturální nedostatečnosti opatření provedených francouzskými orgány a v důsledku toho nesplnění povinnosti těchto orgánů provádět účinné, přiměřené a odrazující kontroly, kterou jim ukládá nařízení Společenství (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek ze dne 1. února 2001, Komise v. Francie, bod 35).
- 53 Je tudíž namístě konstatovat, že Francouzská republika v době uplynutí lhůty stanovené v doplňujícím odůvodněném stanovisku ze dne 6. června 2000 tím, že nezajistila kontrolu rybolovu v souladu s požadavky stanovenými ustanoveními předpisů Společenství, nepřijala veškerá opatření, která vyplývají z výše uvedeného rozsudku ze dne 11. června 1991, Komise v. Francie, a tím nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z článku 228 ES.
- 54 Pokud jde o situaci ke dni zkoumání skutkových okolností Soudním dvorem, dostupné informace prozrazují přetrvávání významných nedostatků.
- 55 Tak při inspekci provedené v Bretani v červnu 2001 (viz bod 20 tohoto rozsudku) byli inspektoři Komise schopni ještě jednou zjistit výskyt podměrečných ryb. Snížení počtu případů nabízení takových ryb k prodeji bylo zjištěno při pozdější inspekci v tomtéž kraji v červnu 2003 (viz bod 23 tohoto rozsudku). Tato okolnost však není rozhodující s ohledem na konvergenci zjištění uvedených ve zprávách vyhotovených při těchto dvou inspekci a týkajících se nedostatečné účinnosti kontrol na souši.
- 56 Jelikož Komise předložila dostatek skutečností, které ukazují na přetrvávající neplnění povinností, přísluší dotyčným členským státům, aby průkazným a podrobným způsobem zpochybnil předložené údaje a jejich důsledky (viz v tomto smyslu rozsudky ze dne 22. září

1988, Komise v. Řecko, 272/86, Recueil, s. 4875, bod 21 a ze dne 9. listopadu 1999, Komise v. Itálie, C-365/97, Recueil, s. I-7773, body 84 až 87).

- 57 V tomto ohledu je namístě uvést, že informace o zvýšení počtu kontrol v návaznosti na plány přijaté v roce 2001 a v roce 2002, kterou zmiňuje francouzská vláda ve své žalobní odpovědi, je v rozporu s informací, kterou uvedená vláda podala jako odpověď na otázky Soudního dvora (viz bod 26 tohoto rozsudku) a ze které vyplývá, že počet kontrol na souši a na moři se během roku 2003 snížil v porovnání k roku 2002.
- 58 I za předpokladu, že by takové rozporuplné informace mohly být považovány za příznak zlepšení situace, nic to nemění na tom, že vyvinuté úsilí nemůže omluvit zjištěná neplnění povinností (výše uvedený rozsudek ze dne 1. února 2001, Komise v. Francie, bod 36).
- 59 V této souvislosti nelze přijmout ani argumentaci francouzské vlády, podle které je snížení počtu kontrol odůvodněno zlepšenou kázní rybářů.
- 60 Jak totiž sama francouzská vláda uplatnila ve své žalobní odpovědi, provedení opatření, jimiž má dojít ke změně chování a smýšlení, představuje dlouhý proces. Je tudíž namístě se domnívat, že strukturální nedostatečnost kontrol směřujících k zajištění dodržování pravidel týkajících se minimální velikosti ryb trvajících po dobu více než deseti let vedla dotyčné hospodářské subjekty k chováním, k jejichž korekci může dojít pouze na základě dlouhodobých opatření.
- 61 Za těchto podmínek s ohledem na podrobná zjištění podaná Komisí nejsou informace poskytnuté francouzskou vládou dostatečně obsažné, aby mohly prokázat, že opatření jí provedená v oblasti kontroly rybolovu mají účinnost požadovanou k tomu, aby byla splněna její povinnost zajistit účinnost režimu Společenství pro zachování a řízení zdrojů v oblasti rybolovu (viz body 37 a 38 tohoto rozsudku).
- 62 Je tudíž namístě konstatovat, že ke dni, ke kterému Soudní dvůr zkoumal skutkové okolnosti, které mu byly předloženy, Francouzská republika tím, že nezajistila kontrolu rybolovu v souladu s požadavky stanovenými ustanoveními předpisů Společenství, nepřijala veškerá opatření, která vyplývají z výše uvedeného rozsudku ze dne 11. června 1991, Komise v. Francie, a tím nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z článku 228 ES.

K druhému žalobnímu důvodu: nedostatečnost stíhání

Argumentace účastníků řízení

- 63 Komise tvrdí, že stíhání zahájená francouzskými orgány v důsledku porušování ustanovení předpisů Společenství o minimální velikosti ryb jsou nedostatečná. Obecně se nedostatečnost kontrol odráží v počtu stíhání. Mimoto podle Komise z informací poskytnutých francouzskou vládou vyplývá, že i pokud jsou porušení předpisů zjištěna, stíhání není prováděno systematicky.
- 64 Co se týče statistik vykázaných francouzskou vládou před uplynutím lhůty stanovené v doplňujícím odůvodněném stanovisku ze dne 6. června 2000, Komise poukazuje na to, že jsou příliš obecné v tom smyslu, že se týkají celého francouzského území a neupřesňují povahu postihovaných porušení předpisů.
- 65 Pokud jde o informace poskytnuté později, Komise soudí, že neumožňují dovodit, že by francouzské orgány uplatňovaly politiku odrazujících sankcí co se týče porušení pravidel o minimální velikosti ryb. Poukazuje na to, že francouzská vláda za rok 2001 upozornila podle nařízení Rady (ES) č. 1447/1999 ze dne 24. června 1999 o vytvoření seznamu chování, která vážně porušují pravidla společné rybářské politiky (Úř. věst. L 167, s. 5) a nařízení Komise (ES) č. 2740/1999 ze dne 21. prosince 1999, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 1447/1999 (Úř. věst. L 328, s. 62), na 73 případech porušení pravidel o minimální velikosti ryb. Přitom pouze 8 případů, čili 11 %, vedlo k uložení pokuty.
- 66 I když Komise uznává, že oběžník ministra spravedlnosti ze dne 16. října 2002, na který se odvolává francouzská vláda, představuje vhodné opatření, Komise nicméně soudí, že je

namíste prověřit způsob, jakým bude uplatňován. V tomto ohledu podotýká, že poslední čísla sdělená touto vládou za rok 2003 ukazují snížení počtu vynesených odsouzení.

- 67 Francouzská vláda uplatňuje, že od roku 1991 se počet stíhaných porušení předpisů a závažnost vynesených odsouzení neustále zvyšuje. Zdůrazňuje však, že čistě statistické zkoumání počtu stíhaných porušení předpisů nemůže samo o sobě vypovídat o účinnosti režimu kontroly, jelikož spočívá na předpokládané a nijak neprokázané neměnnosti počtu porušení předpisů.
- 68 Francouzská vláda zmiňuje oběžník, který zaslal ministr spravedlnosti dne 16. října 2002 státním zástupcům při odvolacích soudech v Rennes, v Poitiers, v Bordeaux a v Pau a který se vyslovuje pro systematické stíhání porušení předpisů a pro požadování odrazujících pokut. Uznává však, že tento oběžník nemohl mít plný účinek v roce 2002 ani v roce 2003 z důvodu zákona č. 2002-1062, kterým byla udělena amnestie pro porušení předpisů spáchaná před 17. květnem 2002, pokud pokuta nepřesahovala 750 eur.

Závěry Soudního dvora

- 69 Povinnost členských států dbát na to, aby porušení předpisů Společenství byla předmětem účinných, přiměřených a odrazujících sankcí, má zásadní význam v oblasti rybolovu. Pokud by totiž příslušné orgány některého členského státu systematicky nestíhaly osoby odpovědné za taková porušení předpisů, bylo by ohroženo jak zachování a řízení zdrojů rybolovu, tak i jednotné uplatňování společné politiky rybolovu (viz v souvislosti s nedodržováním režimu kvót pro rybolovné roky 1991 a 1992 rozsudek ze dne 7. prosince 1995, Komise v. Francie, C-52/95, Recueil, s. I-4443, bod 35).
- 70 Co se v projednávaném případě týče situace v době uplynutí lhůty stanovené v doplňujícím odůvodněném stanovisku ze dne 6. června 2000, stačí připomenout zjištění učiněná v bodech 49 až 52 tohoto rozsudku. Jelikož je prokázáno, že porušení předpisů, byť byla zjištělná vnitrostátními orgány, nebyla odhalována a proti porušovatelům nebyly sepisovány protokoly, je nutno konstatovat, že uvedené orgány nesplnily povinnost stíhání, kterou jim ukládají právní předpisy Společenství (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek ze dne 11. června 1991, Komise v. Francie, bod 24).
- 71 Pokud jde o situaci ke dni, ke kterému přezkoumal skutkové okolnosti Soudní dvůr, je třeba odkázat na zjištění učiněná v bodech 54 až 61 tohoto rozsudku, z nichž vyplývá přetrvávání významných nedostatků v kontrolách. S ohledem na tato zjištění nelze zvýšení počtu stíhaných porušení předpisů, které zmiňuje francouzská vláda, považovat za dostatečné. Jak totiž uvádí tato vláda, čistě statistické zkoumání počtu stíhaných porušení předpisů nemůže samo o sobě vypovídat o účinnosti režimu kontroly.
- 72 Navíc jak uvedla Komise, z informací poskytnutých francouzskou vládou vyplývá, že ne všechna zjištěná porušení předpisů jsou stíhána. Rovněž se jeví, že ne všechna stíhaná porušení předpisů vedou k uložení odrazujících sankcí. Skutečnost, že na četná porušení předpisů v oblasti rybolovu se vztahoval zákon č. 2002-1062, svědčí o tom, že ve všech těchto případech byly uloženy pokuty ve výši nižší než 750 eur.
- 73 Za těchto podmínek s ohledem na podrobná zjištění podaná Komisí nejsou informace poskytnuté francouzskou vládou dostatečně obsažné, aby mohly prokázat, že opatření jí provedená v oblasti stíhání porušení předpisů týkajících se právní úpravy rybolovu jsou natolik účinná, přiměřená a odrazující, aby byla splněna její povinnost zajistit účinnost režimu Společenství pro zachování a řízení zdrojů v oblasti rybolovu (viz body 37 a 38 tohoto rozsudku).
- 74 Je tudíž namíste konstatovat, že jak ke dni uplynutí lhůty stanovené v doplňujícím odůvodněném stanovisku ze dne 6. června 2000, tak i ke dni, ke kterému Soudní dvůr zkoumal skutkové okolnosti, které mu byly předloženy, Francouzská republika tím, že nezajistila, aby porušení předpisů o rybolovu byla stíhána v souladu s požadavky stanovenými ustanoveními předpisů Společenství, nepřijala veškerá opatření, která vyplývají z výše uvedeného rozsudku ze dne 11. června 1991, Komise v. Francie, a tím nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z článku 228 ES.

K peněžítým sankcím za nesplnění povinností

- 75 Za účelem sankcionování nesplnění povinností vyplývajících z výše uvedeného rozsudku ze dne 11. června 1991, Komise v. Francie, Komise navrhuje, aby Soudní dvůr uložil Francouzské republice denní penále ode dne vyhlášení rozsudku v projednávané věci až do dne, kdy neplnění povinností ustane. S ohledem na zvláštní vlastnosti zjištěného neplnění povinností považuje Soudní dvůr za vhodné mimoto přezkoumat, zda by mohlo být vhodným opatřením uložení zaplacení paušální částky.

K možnosti souběhu penále a paušální částky

Argumentace účastníků řízení a vyjádření předložená Soudnímu dvoru

- 76 Na výzvu k vyslovení názoru na otázku, zda Soudní dvůr, uzná-li, že dotýčný členský stát nevyhověl jeho rozsudku, mu může v rámci řízení zahájeného na základě čl. 228 odst. 2 ES uložit zaplacení paušální částky a současně penále, odpověděly Komise, dánská, nizozemská a finská vláda a vláda Spojeného království kladně.
- 77 Jejich argumentace se v podstatě zakládá na skutečnosti, že tato dvě opatření se navzájem doplňují v tom, že obě dvě sledují dosažení odrazujícího účinku. Spojení těchto opatření je třeba považovat za jeden a tentýž prostředek dosažení cíle stanoveného článkem 228 ES, totiž nejen přiměnění dotýčného členského státu k tomu, aby vyhověl původnímu rozsudku, ale také z obecnějšího pohledu snížení možnosti, že budou obdobná porušení předpisů znovu páchána.
- 78 Francouzská, belgická, česká, německá, řecká, španělská, irská, italská, kyperská, maďarská, rakouská, polská a portugalská vláda uplatňují opačnou tezi.
- 79 Opírají se o znění čl. 228 odst. 2 ES a o použití spojky „nebo“, které přisuzují disjunktivní smysl, jakož i o účel tohoto ustanovení. To nemá punitivní povahu, neboť čl. 228 odst. 2 ES neusiluje o potrestání členského státu, který je v prodlení, nýbrž pouze o jeho přiměnění ke splnění povinností vyplývajících z rozsudku, kterým bylo rozhodnuto o nesplnění povinností. Je nemožné rozlišit vícero období neplnění povinností, v úvahu musí být vzata pouze celková doba neplnění. Souběh peněžitých sankcí je podle nich v rozporu se zásadou zakazující, aby ohledně stejného chování byl uložen dvojnásobný trest. Mimoto při neexistenci hlavních zásad stanovených Komisí ohledně kritérií, která se použijí pro výpočet paušální částky, naráží uložení zaplacení takové částky Soudním dvorem na zásady právní jistoty a transparentnosti. Představuje také zásah do rovnosti zacházení mezi členskými státy, neboť takové opatření nebylo uvažováno v rozsudcích ze dne 4. července 2000, Komise v. Řecko (C-387/97, Recueil, s. I-5047), a ze dne 25. listopadu 2003, Komise v. Španělsko (C-278/01, Recueil, s. I-14141).

Závěry Soudního dvora

- 80 Cílem řízení stanoveného v čl. 228 odst. 2 ES je přimět členský stát, který je v prodlení, aby splnil povinnosti vyplývající z rozsudku, kterým bylo rozhodnuto o nesplnění povinností, a tím zajistit účinné používání práva Společenství. Obě opatření stanovená tímto ustanovením, totiž paušální částka a penále, směřují k tomuto samému cíli.
- 81 To, zda bude použito jednoho nebo druhého z uvedených opatření, závisí na způsobilosti každého z nich naplnit v závislosti na okolnostech případu sledovaný účel. Zatímco uložení penále se jeví jako obzvláště vhodné, aby přimělo členský stát k tomu, aby co nejrychleji ustal v neplnění povinností, které by, nebýt takového opatření, mělo tendenci přetrvávat, uložení zaplacení paušální částky spočívá spíše na posouzení dopadů nesplnění povinností dotýčného členského státu na soukromé a veřejné zájmy, zejména pokud neplnění povinností trvalo po dlouhou dobu od rozsudku, jímž bylo původně určeno.
- 82 Za těchto podmínek není vyloučeno použít oba druhy sankcí stanovené v čl. 228 odst. 2 ES, zejména pokud neplnění povinností trvalo po dlouhou dobu a současně má tendenci nadále přetrvávat.

- 83 Tomuto výkladu není na překážku použití spojky „nebo“ v čl. 228 odst. 2 ES spojující peněžité sankce, které mohou být uloženy. Jak uplatňuje Komise a dánská, nizozemská a finská vláda a vláda Spojeného království, tato spojka může z lingvistického pohledu mít buď alternativní, nebo kumulativní smysl a musí tudíž být vykládána v kontextu, ve kterém byla použita. S ohledem na účel sledovaný článkem 228 ES musí být tudíž použití spojky „nebo“ v odstavci 2 tohoto ustanovení chápáno v kumulativním smyslu.
- 84 Námitka vznesená zejména německou, řeckou, maďarskou, rakouskou a polskou vládou, podle které souběžné uložení zaplacení penále a paušální částky při dvojnásobném zohlednění téže doby neplnění povinností je v rozporu se zásadou *non bis in idem*, musí být rovněž odmítnuta. Vzhledem k tomu, že totiž každá sankce plní svou vlastní funkci, musí být stanovena tak, aby tuto funkci plnila. Z toho plyne, že v případě současného uložení zaplacení penále a paušální částky je délka neplnění povinností zohledněna jako jedno kritérium mezi jinými za účelem určení přiměřené úrovně donucení a odrazení.
- 85 Přijmout nelze ani argument, kterého se dovolávala zejména belgická vláda a podle něhož při neexistenci hlavních zásad stanovených Komisí pro výpočet paušální částky naráží uložení zaplacení takové částky na zásady právní jistoty a transparentnosti. I když totiž takové hlavní zásady skutečně přispívají k zaručení transparentnosti, předvídatelnosti a právní jistoty ohledně kroků přijímaných Komisí (viz v souvislosti s hlavními zásadami týkajícími se výpočtu penále výše uvedený rozsudek ze dne 4. července 2000, Komise v. Řecko, bod 87), nic to nemění na tom, že výkon pravomoci svěřené Soudnímu dvoru čl. 228 odst. 2 ES nepodléhá podmínce, aby Komise vydala taková pravidla, která v každém případě nemohou zavazovat Soudní dvůr (výše uvedené rozsudky ze dne 4. července 2000, Komise v. Řecko, bod 89, a ze dne 25. listopadu 2003, Komise v. Španělsko, bod 41).
- 86 Co se týče námítky vznesené francouzskou vládou, podle které by v projednávané věci souběžné uložení zaplacení penále vedle paušální částky představovalo zásah do rovnosti zacházení, jelikož nebylo uvažováno ve výše uvedených rozsudcích ze dne 4. července 2000, Komise v. Řecko, a ze dne 25. listopadu 2003, Komise v. Španělsko, je třeba poukázat na to, že přísluší Soudnímu dvoru, aby v každé věci posoudil s ohledem na okolnosti daného případu, jaké peněžité sankce mají být uloženy. Za těchto podmínek skutečnost, že k souběhu opatření nedošlo v dříve rozhodnutých věcech, nemůže sama o sobě představovat překážku pro takový souběh v pozdější věci, pokud by se takový souběh s ohledem na povahu, závažnost a trvání zjištěného neplnění povinností jevil jako vhodný.

K posuzovací pravomoci Soudního dvora pokud jde o peněžité sankce, které mohou být uloženy

Argumentace účastníků řízení a vyjádření předložená Soudnímu dvoru

- 87 Co se týče otázky, zda se Soudní dvůr může případně odchýlit od návrhů Komise a uložit členskému státu zaplacení paušální částky, když Komise v tomto směru neučinila žádný návrh, Komise a česká, maďarská a finská vláda odpověděly kladně. Podle nich Soudnímu dvoru v této věci přísluší diskreční pravomoc, která se vztahuje na určení sankce považované za nejvhodnější, nezávisle na návrzích Komise v tomto směru.
- 88 Francouzská, belgická, dánská, německá, řecká, španělská, irská, italská, nizozemská, rakouská, polská a portugalská vláda jsou opačného názoru. Předkládají v tomto ohledu hmotně právní a procesně právní argumenty. Z hmotně právního pohledu uplatňují, že výkon takové diskreční pravomoci Soudním dvorem by zasahoval do zásad právní jistoty, předvídatelnosti, transparentnosti a rovnosti zacházení. Německá vláda dodává, že Soudní dvůr v každém případě nedisponuje politickou legitimitou nezbytnou k výkonu takové pravomoci v oblasti, kde značnou úlohu hraje posouzení politické vhodnosti. V procesně právní rovině výše uvedené vlády zdůrazňují, že tak široká pravomoc je neslučitelná s obecnou zásadou občanského soudního řízení společnou všem členským státům, podle které soud nemůže překročit návrhy účastníků řízení, a trvají na nutnosti kontradiktorního řízení, umožňujícího dotyčnému státu vykonávat svá práva na obhajobu.

Závěry Soudního dvora

- 89 Pokud jde o argumenty vycházející ze zásad právní jistoty, předvídatelnosti, transparentnosti a rovnosti zacházení, je třeba odkázat na závěry v bodech 85 a 86 tohoto rozsudku.

- 90 Co se týče argumentu německé vlády vycházejícího z nedostatku politické legitimacy na straně Soudního dvora k uložení peněžité sankce, kterou Komise nenavrhla, je namístě rozlišit různá stádia, která jsou součástí řízení stanoveného v čl. 228 odst. 2 ES. Jakmile Komise využije svou diskreční pravomoc pokud jde o zahájení řízení pro nesplnění povinnosti (viz zejména v souvislosti s článkem 226 ES rozsudky ze dne 25. září 2003, Komise v. Německo, C-74/02, Recueil, s. I-9877, bod 17, a ze dne 21. října 2004, Komise v. Německo, C-477/03, dosud nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí, bod 11), je otázka, zda dotyčný členský stát splnil nebo nesplnil povinnosti vyplývající z dřívějšího rozsudku Soudního dvora, podrobena soudnímu řízení, ve kterém jsou politické úvahy nerozhodné. Soudní dvůr posuzuje, v jakém rozsahu situace v dotčeném členském státě je či není v souladu s původním rozsudkem, a případně posuzuje závažnost přetrvávajícího neplnění povinností, v rámci výkonu své soudní funkce. Z toho plyne, jak uvedl generální advokát v bodě 24 svého stanoviska ze dne 18. listopadu 2004, že vhodnost uložení peněžité sankce a výběr za daných okolností nejvhodnější sankce mohou být posouzeny pouze ve světle zjištění učiněných Soudním dvorem v jeho rozsudku, který má být vydán podle čl. 228 odst. 2 ES, a vymykají se tedy politické sféře.
- 91 Ani argument, podle kterého by Soudní dvůr tím, že by se odchýlil od návrhů Komise nebo je překročil, porušil obecnou zásadu občanského soudního řízení, která zakazuje soudu překročit návrhy účastníků řízení, není opodstatněný. Řízení stanovené v čl. 228 odst. 2 ES je totiž zvláštním soudním řízením specifickým pro právo Společenství, které nemůže být stavěno na roveň občanskému soudnímu řízení. Rozhodnutí o uložení zaplacení penále nebo paušální částky nesměřuje k náhradě jakési škody, která by byla způsobena dotyčným členským státem, ale k tomu, aby na něj byl vyvíjen ekonomický nátlak, který jej přiměje k tomu, aby ve zjištěném neplnění povinností ustal. Uložené peněžité sankce musí tudíž být přijaty v závislosti na stupni přesvědčování nezbytného k tomu, aby dotčený členský stát změnil své chování.
- 92 Pokud jde o práva na obhajobu, kterých musí mít možnost využít dotyčný členský stát, jak na tom trvala francouzská, belgická, nizozemská, rakouská a finská vláda, je třeba poukázat, jak to činí generální advokát v bodě 11 svého stanoviska ze dne 18. listopadu 2004, na to, že na řízení podle článku 228 ES musí být nahlíženo jako na zvláštní soudní řízení za účelem výkonu rozsudků, jinými slovy jako na prostředek soudního výkonu rozhodnutí. Procesní záruky, jimiž disponuje dotčený členský stát, musí být tudíž posuzovány v tomto kontextu.
- 93 Z toho plyne, že jakmile je v rámci kontradiktorního řízení učiněno zjištění o přetrvávání nesplnění povinnosti podle práva Společenství, musí práva na obhajobu, která je třeba členskému státu v prodlení přiznat co se týče uvažovaných peněžitých sankcí, zohledňovat sledovaný cíl, totiž zajištění a zaručení znovunastolení dodržování souladu s právem.
- 94 V projednávaném případě co se týče věcné správnosti zjištění ohledně chování, které může vést k uložení peněžitých sankcí, měla Francouzská republika příležitost hájit se po celou dobu postupu před zahájením soudního řízení, který trval téměř devět let a vedl ke dvěma odůvodněným stanoviskům, jakož i v rámci písemné části řízení a v rámci jednání konaného dne 3. března 2004 v projednávané věci. Toto zkoumání skutkových okolností vedlo Soudní dvůr ke zjištění, že neplnění povinností Francouzskou republikou přetrvává (viz bod 74 tohoto rozsudku).
- 95 Komise, která v obou odůvodněných stanoviscích upozorňovala Francouzskou republiku na nebezpečí peněžitých sankcí (viz body 15 a 18 tohoto rozsudku), sdělila Soudnímu dvoru kritéria (viz bod 98 tohoto rozsudku), která lze zohlednit při stanovení peněžitých sankcí určených k tomu, aby na Francouzskou republiku byl vyvinut ekonomický nátlak dostatečný k tomu, aby ji přiměl k tomu, aby co nejrychleji ustala v neplnění povinností, jakož i poměrnou váhu, jakou je třeba přiřknout těmto jednotlivým kritériím. Francouzská republika se k uvedeným kritériím vyjádřila během písemné části řízení a na jednání konaném dne 3. března 2004.
- 96 Usnesením ze dne 16. června 2004 Soudní dvůr vyzval účastníky řízení, aby se vyjádřili k otázce, zda v případě, kdy by Soudní dvůr určil, že některý členský stát nepřijal opatření vyplývající z dřívějšího rozsudku, a pokud Komise navrhla, aby Soudní dvůr uložil tomuto státu zaplacení penále, může Soudní dvůr uložit dotyčnému členskému státu zaplacení paušální částky, či případně i paušální částky vedle penále. Účastníci řízení byli vyslechnuti při jednání konaném dne 5. října 2004.

- 97 Z toho plyne, že Francouzská republika měla možnost předložit svá vyjádření ke všem právním i skutkovým okolnostem nezbytným k určení trvání a závažnosti neplnění povinností, které jí je vytýkáno, jakož i opatření, která lze přijmout k jeho ukončení. Na základě těchto okolností, které již byly předmětem kontradiktorního projednání, přísluší Soudnímu dvoru, aby v závislosti na stupni přesvědčování a odrazování, který se mu jeví jako potřebný, stanovil peněžité sankce vhodné k zajištění co možná nejrychlejšího splnění povinností vyplývajících z výše uvedeného rozsudku ze dne 11. června 1991, Komise v. Francie, a k předejití tomu, aby se obdobná porušení práva Společenství opakovala.

K peněžítým sankcím vhodným v projednávaném případě

K uložení penále

- 98 Komise, opírajíc se o způsob výpočtu, který definovala ve svém sdělení 97/C 63/02 ze dne 28. února 1997 o způsobu výpočtu penále stanoveného v článku [228] Smlouvy o ES (Úř. věst. C 63, s. 2), navrhla, aby Soudní dvůr uložil Francouzské republice penále ve výši 316 500 eur za každý den prodlení za účelem sankcionování nesplnění povinností vyplývajících z výše uvedeného rozsudku ze dne 11. června 1991, Komise v. Francie, ode dne vyhlášení rozsudku v projednávané věci a až do dne splnění povinností vyplývajících z výše uvedeného rozsudku ze dne 11. června 1991, Komise v. Francie.
- 99 Komise se domnívá, že uložení zaplacení penále je nejvhodnějším nástrojem k co možná nejrychlejšímu ukončení zjištěného porušování předpisů a že v projednávaném případě je penále ve výši 316 500 eur za každý den prodlení přiměřené závažnosti a délce porušení s přihlédnutím k nutnosti učinit sankci účinnou. Tato částka byla vypočtena znásobením jednotného základu 500 eur koeficientem 10 (ze stupnice od 1 do 20) pro závažnost porušení, koeficientem 3 (ze stupnice od 1 do 3) pro délku porušení a koeficientem 21,1 (založeným na hrubém domácím produktu dotčeného členského státu a na vážení hlasů v Radě Evropské unie), který má reprezentovat platební schopnost dotčeného členského státu.
- 100 Francouzská vláda tvrdí, že není namístě uložit penále, neboť ustala v neplnění povinností, a podpůrně tvrdí, že výše požadovaného penále je nepřiměřená.
- 101 Poukazuje na to, že co se týče závažnosti porušení navrhla Komise ve výše uvedeném rozsudku ze dne 4. července 2000, Komise v. Řecko, koeficient 6, i když se nesplnění povinností dotýkalo veřejného zdraví a nebylo přijato žádné opatření za účelem splnění povinností vyplývajících z dřívějšího rozsudku, kteréžto dvě okolnosti nenastaly v projednávaném případě. Koeficient 10, navržený v projednávané věci Komisí, tudíž není přijatelný.
- 102 Francouzská vláda rovněž uplatňuje, že opatření potřebná ke splnění povinností vyplývajících z výše uvedeného rozsudku ze dne 11. června 1991, Komise v. Francie, nemohla mít okamžité účinky. S ohledem na nevyhnutelný časový odstup mezi přijetím opatření a rozeznatelností jejich dopadů nemůže Soudní dvůr přihlížet k celé době uplynulší mezi vyhlášením prvního rozsudku a vyhlášením rozsudku, který bude vydán.
- 103 V tomto ohledu i když je jasné, že penále může přimět členský stát v prodlení k tomu, aby co nejrychleji ustal ve zjištěném neplnění povinností (výše uvedený rozsudek ze dne 25. listopadu 2003, Komise v. Španělsko, bod 42), je třeba připomenout, že návrhy Komise nemohou vázat Soudní dvůr a představují pouze užitečnou referenční základnu (výše uvedený rozsudek ze dne 4. července 2000, Komise v. Řecko, bod 89). Soudnímu dvoru při výkonu jeho posuzovací pravomoci přísluší, aby stanovil penále takovým způsobem, aby bylo jednak přizpůsobené okolnostem a jednak přiměřené zjištěnému nesplnění povinností, jakož i platební schopnosti dotčeného členského státu (viz v tomto smyslu výše uvedené rozsudky ze dne 4. července 2000, Komise v. Řecko, bod 90, a ze dne 25. listopadu 2003, Komise v. Španělsko, bod 41).
- 104 Z tohoto pohledu a jak naznačila Komise ve svém sdělení ze dne 28. února 1997, jsou základními kritérii, která musí být zohledněna pro zajištění donucující povahy penále za účelem jednotného a účinného používání práva Společenství, v zásadě délka porušení, stupeň jeho závažnosti a platební schopnost dotčeného členského státu. Za účelem použití těchto kritérií je namístě přihlídnout zvláště k důsledkům nesplnění povinností vyplývajících

z rozsudku pro soukromé a veřejné zájmy a k naléhavosti, s níž je třeba přivést dotýčný členský stát k tomu, aby dostal svým povinnostem (výše uvedený rozsudek ze dne 4. července 2000, Komise v. Řecko, bod 92).

- 105 Pokud jde o závažnost porušení a zvláště o důsledky nesplnění povinností vyplývajících z rozsudku pro soukromé a veřejné zájmy, je třeba připomenout, že jeden z klíčových prvků společné politiky rybolovu spočívá v racionálním a odpovědném využívání vodních zdrojů na udržitelném základě a za přírodních hospodářských a sociálních podmínek. V této souvislosti se ochrana mladých mořských zvířat ukazuje jako rozhodující pro obnovu populace. Nedodržení technických opatření k zachování zdrojů, která upravuje společná politika, zejména požadavků pokud jde o minimální velikost ryb, tudíž představuje závažnou hrozbu pro zachování určitých druhů a určitých míst pro rybolov a ohrožuje uskutečňování základního cíle společné politiky rybolovu.
- 106 Vzhledem k tomu, že administrativní opatření přijatá francouzskými orgány nebyla prováděna účinně, nemohou snížit závažnost zjištěného nesplnění povinností.
- 107 S přihlédnutím k těmto skutečnostem tudíž koeficient 10 (ze stupnice od 1 do 20) přiměřeně odráží stupeň závažnosti porušení.
- 108 Pokud jde o délku porušení, stačí konstatovat, že tato délka je značná, dokonce i ode dne vstupu Smlouvy o Evropské unii v platnost, a nikoliv ode dne vyhlášení výše uvedeného rozsudku ze dne 11. června 1991, Komise v. Francie (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek ze dne 4. července 2000, Komise v. Řecko, bod 98). Za těchto podmínek se Komisí navržený koeficient 3 (ze stupnice od 1 do 3) jeví jako přiměřený.
- 109 Návrh Komise vynásobit základní částku koeficientem 21,1, založeným na hrubém domácím produktu Francouzské republiky a na počtu hlasů, kterými disponuje v Radě, představuje vhodný způsob jak promítnout platební schopnost tohoto členského státu při zachování přiměřeného odstupu mezi jednotlivými členskými státy (viz výše uvedené rozsudky ze dne 4. července 2000, Komise v. Řecko, bod 88, a ze dne 25. listopadu 2003, Komise v. Španělsko, bod 59).
- 110 Vynásobení základní částky ve výši 500 eur koeficienty 21,1 (pro platební schopnost), 10 (pro závažnost porušení) a 3 (pro délku porušení) vede k částce ve výši 316 500 eur denně.
- 111 Co se týče periodicity penále, je však třeba přihlédnout ke skutečnosti, že francouzské orgány přijaly administrativní opatření, která by mohla sloužit jako rámec k provedení opatření potřebných ke splnění povinností vyplývajících z výše uvedeného rozsudku ze dne 11. června 1991, Komise v. Francie. Nezbytná přizpůsobení ve vztahu k dřívější praxi by však nemohla být okamžitá a jejich dopad by nemohl být vnímán ihned. Z toho plyne, že k případnému zjištění ukončení porušení by mohlo dojít až na konci období umožňujícího celkové vyhodnocení dosažených výsledků.
- 112 S ohledem na tyto úvahy musí být penále uloženo nikoliv na denním, nýbrž na pololetním základě.
- 113 S ohledem na veškeré předcházející skutečnosti je namístě uložit Francouzské republice, aby zaplatila Komisi na účet „Vlastní zdroje Evropského společenství“ penále ve výši 182,5 x 316 500 eur, čili 57 761 250 eur, za každé šestiměsíční období počínaje vyhlášením tohoto rozsudku, na konci kterého nebudou dosud zcela splněny povinnosti vyplývající z výše uvedeného rozsudku ze dne 11. června 1991, Komise v. Francie.

K uložení zaplacení paušální částky

- 114 V situaci, jaká je předmětem tohoto rozsudku, je s ohledem na skutečnost, že neplnění povinností trvalo po dlouhou dobu od rozsudku, kterým bylo původně určeno, a s ohledem na dotčené veřejné a soukromé zájmy, nutné uložit zaplacení paušální částky (viz bod 81 tohoto rozsudku).
- 115 Zvláštní okolnosti projednávaného případu budou správně zohledněny stanovením paušální částky, kterou bude Francouzská republika povinna zaplatit, na 20 000 000 eur.

116 Je tudíž namístě uložit Francouzské republice, aby zaplatila Komisi na účet „Vlastní zdroje Evropského společenství“ paušální částku ve výši 20 000 000 eur.

K nákladům řízení

117 Podle čl. 69 odst. 2 jednacího řádu bude účastníku řízení, který byl ve sporu neúspěšný, uložena náhrada nákladů řízení, pokud účastník, který byl ve sporu úspěšný, náhradu nákladů ve svém návrhu požadoval. Vzhledem k tomu, že Komise požadovala ve svém návrhu, aby Francouzské republice byla uložena náhrada nákladů řízení, a Francouzská republika byla ve sporu neúspěšná, je namístě jí uložit náhradu nákladů řízení.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (velký senát) rozhodl takto:

1) Francouzská republika

- tím, že nezajistila kontrolu rybolovu v souladu s požadavky stanovenými ustanoveními předpisů Společenství, a
- tím, že nezajistila, aby porušení předpisů o rybolovu byla stíhána v souladu s požadavky stanovenými ustanoveními předpisů Společenství,

nepřijala veškerá opatření, která vyplývají z rozsudku ze dne 11. června 1991, Komise v. Francie (C-64/88), a tím nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z článku 228 ES.

2) Francouzské republice se ukládá, aby zaplatila Komisi Evropských společenství na účet „Vlastní zdroje Evropského společenství“ penále ve výši 57 761 250 EUR za každé šestiměsíční období počínaje vyhlášením tohoto rozsudku, na konci kterého nebudou dosud zcela splněny povinnosti vyplývající z výše uvedeného rozsudku ze dne 11. června 1991, Komise v. Francie.

3) Francouzské republice se ukládá, aby zaplatila Komisi Evropských společenství na účet „Vlastní zdroje Evropského společenství“ paušální částku ve výši 20 000 000 EUR.

4) Francouzské republice se ukládá náhrada nákladů řízení.

Podpisy.

* Jednací jazyk: francouzština.

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Vojtěcha Šimíčka a soudců JUDr. Miluše Doškové a JUDr. Karla Šimky v právní věci žalobce: **JUDr. A. M.**, správce konkursní podstaty úpadce A., Brněnská 727, Slavkov u Brna, zastoupené Mgr. K. N., advokátem se sídlem Vackova 44, Brno, proti žalovanému: **Finanční úřad ve Slavkově u Brna**, se sídlem Palackého nám. 89, Slavkov u Brna, o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 20. 7. 2004, sp. zn. 31 Ca 51/2004,

t a k t o :

Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 20. 7. 2004, sp. zn. 31 Ca 51/2004, **se zrušuje** a věc **se mu vrací** k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

I.

Žalobce (dále jen „stěžovatel“) včas podanou kasační stížností brojí proti shora označenému usnesení Krajského soudu v Brně, kterým soud odmítl jeho žalobu podanou proti rozhodnutí Finančního úřadu ve Slavkově u Brna („žalovaný“) ze dne 16. 3. 2004, č. j. 7241/04/343970/4100. Tímto rozhodnutím žalovaný zamítl reklamaci stěžovatele proti rozhodnutí žalovaného o přeplatku ze dne 11. 2. 2004, č. j. 4363/04/343970/4100.

Stěžovatel v kasační stížnosti uplatňuje důvody obsažené v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a), d), e) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), a tvrdí, že napadené usnesení spočívá na nesprávném posouzení právní otázky krajským soudem a je proto nezákonné.

Stěžovatel namítá, že nevyhověním žádosti o vrácení nadměrných odpočtů na silniční dani bylo zasaženo do jeho majetkových práv a citovaná správní rozhodnutí proto musí podléhat soudnímu přezkumu. Navíc je bezdůvodné přednostně aplikovat zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků („daňový řád“) před zákonem č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, když za speciální zákon je nutno považovat právě konkursní zákon a nikoliv daňový řád. V tomto směru se stěžovatel odvolává především na právní názor obsažený v usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Ns 532/2001. Vznikem nadměrného odpočtu na dani vzniká pohledávka daňového subjektu na jeho vrácení a je-li na jeho majetek prohlášen konkurs, patří tato pohledávka do konkursní podstaty. Správce daně tak nemá právo použít nadměrný daňový odpočet způsobem upraveným v ustanovení § 64 zákona č. 337/1992 Sb. za situace prohlášení konkursu, a to v důsledku ustanovení § 14 odst. 1 písm. i) zákona č. 328/1991 Sb., obsahujícího zákaz započtení.

Ze všech shora uvedených důvodů stěžovatel navrhuje kasační stížnosti vyhovět a napadené usnesení Krajského soudu v Brně zrušit.

II.

Žalovaný navrhuje kasační stížnost zamítnout a uvádí, že daňový přeplatek je částka plateb převyšující splatnou daň včetně jejího příslušenství (§ 54 odst. 1 zákona č. 337/1992 Sb.). Protože v daném případě bylo stěžovateli správcem daně sděleno, že mu daňový přeplatek nebude vrácen, jelikož na osobním daňovém účtu nebyl evidován, nejednalo se o rozhodnutí, kterým by docházelo ke změně hmotně právního postavení daňového dlužníka, a to nezávisle na prohlášení konkursu.

III.

Z obsahu předmětného správního spisu Nejvyšší správní soud zjistil, že citovaným rozhodnutím ze dne 11. 2. 2004 Finanční úřad ve Slavkově u Brna rozhodl o převedení přeplatku z úřední povinnosti podle ustanovení § 64 odst. 2 daňového řádu, a to přeplatku na dani silniční ve výši 63 949 Kč na úhradu nedoplatku daně z příjmů právnických osob ve výši 248 603 Kč. Následným rozhodnutím ze dne 16. 3. 2004 žalovaný zamítl reklamaci proti tomuto rozhodnutí, když zejména vycházel z rozlišování soukromoprávní (konkursní zákon) a veřejnoprávní (daňový řád) úpravy a konstatoval, že v posuzovaném období nevznikl vratitelný přeplatek, takže správce daně neměl zákonný důvod pro jeho vrácení.

Krajský soud v Brně napadeným usnesením odmítl žalobu stěžovatele proti tomuto rozhodnutí žalovaného, když především konstatoval, že při rozhodování správce daně o přeplatku nejde o hmotná práva daňových subjektů tehdy, jestliže správce daně v mezích svých oprávnění rozhodne o tom, jak má být s přeplatkem naloženo nebo když rozhodne o neexistenci přeplatku. O zásah by se mohlo jednat jen tehdy, pakliže na vrácení přeplatku existuje právní nárok a správce daně jej ve stanovené lhůtě nevrátí. O takový případ však v daném případě nejde, neboť stěžovateli daňový přeplatek nevznikl. Proto soud žalobu odmítl pro nepřípustnost [§ 46 odst. 1 písm. d), § 68 písm. e), § 70 písm. a) s. ř. s.]. Pro úplnost závěrem uvedl, že žalobní argumentace se opírá výhradně o soukromoprávní předpis, přičemž však předmět a podmínky soukromoprávní a veřejnoprávní ochrany jsou podstatně odlišné. Pro postup žalovaného v daňovém řízení totiž není rozhodnou otázkou soukromoprávní úpravy vztahů jednotlivých právních subjektů, nýbrž veřejnoprávní úprava, zavazující orgán veřejné moci.

IV.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení Krajského soudu v Brně v rozsahu kasační stížnosti a v rámci uplatněných důvodů (§ 109 odst. 2 a 3 s. ř. s) a dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

IV a)

Nejvyšší správní soud předně konstatuje, že v projednávané věci krajský soud odmítl žalobu stěžovatele, takže je případné posoudit toliko naplnění kasačního důvodu zakotveného v ustanovení § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s. Namítané důvody obsažené v bodu a), d) cit. ustanovení již z povahy věci nemohou obstát, neboť za procesní situace, kdy krajský soud žalobu odmítl, není zásadně dán důvod pro meritorní hodnocení právní otázky řešené v předchozím správním řízení. Nejvyšší správní soud se proto v dalším koncentroval na otázku, zda se v daném případě krajský soud dopustil nezákonnosti, když žalobu stěžovatele odmítl.

K tomu je nutno především uvést, že Nejvyšší správní soud se v minulosti opakovaně vyjadřoval k právní otázce vrácení daňového přeplatku daňovému subjektu po prohlášení konkursu, přičemž touto otázkou se již zabýval i postupem dle ustanovení § 12 odst. 2, § 19 odst. 2 s. ř. s., když plénum tohoto soudu k předmětné otázce v zájmu jednotného rozhodování soudů zaujalo dne 29. 4. 2004 stanovisko, závazné pro jeho další činnost i pro činnost ostatních soudů v rámci výkonu správního soudnictví (viz č. 215/2004 Sb. NSS). Podstata tohoto stanoviska spočívá v následující právní větě: *„Daňový přeplatek lze vrátit daňovému subjektu jen za předpokladu, že se jedná o vratitelný přeplatek, to jest není-li evidován na žádném z jeho osobních účtů žádným správcem daně nedoplatek na dani, přičemž není rozhodné, zda nedoplatek vznikl před nebo po prohlášení konkursu. Postup správce daně není nezákonný, postupuje-li při vrácení přeplatku v souladu s podmínkami pro jeho vrácení stanovenými daňovými předpisy.“*

V bližším odůvodnění této právní věty soud - mimo jiné - uvedl, že *„daňový subjekt může požádat správce daně o vrácení přeplatku podle § 64 odst. 4 zákona č. 337/1992 Sb. a nedojde-li k jeho vrácení, žádost se zamítne rozhodnutím, proti němuž je přípustné odvolání podle odst. 8 téhož ustanovení. Negativním rozhodnutím může dojít k zásahu do veřejných subjektivních práv daňového subjektu, neboť nárok na vrácení přeplatku je ve vztahu k řízení vyměřovacím nárokem jiným, samostatným. Rozhodnutí o reklamaci proti postupu správce daně i rozhodnutí o zamítnutí žádosti o vrácení přeplatku jsou rozhodnutími ve smyslu § 65 odst. 1 s. ř. s.“* Na jiném místě tohoto stanoviska je dále uvedeno, že *„postup správce daně v situaci, kdy na majetek daňového subjektu byl prohlášen konkurs, je upraven v ustanovení § 40 odst. 11 zákona č. 337/1992 Sb., v němž se výslovně stanoví, že prohlášením konkursu se daňové řízení nepřerušuje. Z tohoto ustanovení je nutno dovodit, že správce daně je povinen vést daňové řízení a vydávat rozhodnutí týkající se daňových povinností daňových subjektů, přijímat platby, evidovat je, a to bez ohledu na účinky prohlášení konkursu, které se promítají v soukromoprávních vztazích. Správce daně je striktně vázán zákonem č. 337/1992 Sb. a vystupuje vůči daňovému subjektu jako orgán veřejné moci vydávající vrchnostenská rozhodnutí.“* ... *„Soud v přezkumném řízení k žalobní námitce zjišťuje existenci vratitelného přeplatku, a to nikoli jen z hlediska, zda je či není správcem daně evidován, ale zda správce daně s přeplatkem nakládal při úhradě nedoplateků v zákonných mezích. Postup správce daně nemůže soud označit za nezákonný, postupoval-li při vrácení přeplatku v souladu s podmínkami stanovenými daňovými předpisy.“*

Od tohoto právního názoru Nejvyšší správní soud neshledává racionální důvod odchytil se ani v souzené věci, a to v tom smyslu, že při rozhodování správce daně o vrácení přeplatku na dani se jedná o rozhodování, podléhající následnému soudnímu přezkumu.

Argumentace krajského soudu, založená na úvaze, že při rozhodování správce daně o přeplatku nejde o hmotná práva daňových subjektů tehdy, když správce daně v mezích svých oprávnění rozhodne o tom, jak má být s přeplatkem naloženo anebo když rozhodne o neexistenci přeplatku a o zásah by se mohlo jednat jen tehdy, pakliže na vrácení přeplatku existuje právní nárok a správce daně jej ve stanovené lhůtě nevrátí, v tomto ohledu nemůže obstát. Úkolem soudního přezkumu je totiž právě posouzení toho, zda finanční úřady postupovaly zákonným způsobem, tzn. zda v konkrétním případě na vrácení přeplatku existuje právní nárok či nikoliv. Úvaha, že soudnímu přezkumu podléhají toliko shora vymezené případy, je neudržitelná již proto, že by fakticky vedla k jakémusi rozdělení soudního rozhodování na vyřešení „předběžné otázky“ existence nárokovatelného daňového přeplatku a od výsledku odpovědi na tuto otázku by se následně teprve odvíjel procesní

postup soudu, tzn. odmítnutí návrhu procesním usnesením či meritorní rozhodování rozsudkem. Tím by však zjevně došlo k situaci, kdy by soud v rámci posouzení procesních podmínek řízení rozhodoval meritorně, což je zásadně nepřípustné.

Nejvyšší správní soud tedy shora prezentovaný právní názor krajského soudu nesdílí a stěžovateli přisvědčuje v tom směru, že rozhodováním o vrácení přeplatku na dani je skutečně zasahováno do subjektivně veřejných práv daňového subjektu a toto rozhodování proto musí požívat ochranu v rámci správního soudnictví (§ 2 s. ř. s.).

Jak navíc uvedl Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 11. 8. 2004, sp. zn. 2 Afs 33/2004, k výkladu ustanovení § 65 odst. 1 s. ř. s. (podle něhož kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen přímo nebo v důsledku porušení svých práv v předcházejícím řízení úkonem správního orgánu, jímž se zakládají, mění, ruší nebo závazně určují jeho práva a povinnosti, může se žalobou domáhat zrušení takového rozhodnutí, popř. vyslovení jeho nicotnosti, nestanoví-li tento nebo zvláštní zákon jinak), *„z dikce citovaného ustanovení je zřejmé, že soudnímu přezkumu podléhají všechna rozhodnutí, jimiž se zasahuje do právní sféry žalobce, pokud není dána výslovná kompetenční výlučka. ... Soudním řádem správním, kterým bylo emancipováno správní soudnictví, totiž nedošlo k omezení rozsahu soudního přezkumu správních rozhodnutí v tom smyslu, že by byla z tohoto přezkumu opětovně vyloučena správní rozhodnutí procesní povahy.“*

Proto Nejvyšší správní soud shledal napadené usnesení krajského soudu protizákonným.

IV b)

Nejvyšší správní soud dále považuje za nezbytné v projednávané věci uvést, že podstata právního názoru, obsaženého v citovaném stanovisku zdejšího soudu, byla zásadním způsobem zpochybněna nálezem Ústavního soudu ze dne 28. 7. 2005, sp. zn. III. ÚS 648/04 (a nepřímo také nálezem sp. zn. I. ÚS 544/02). Toto zpochybnění se však netýká otázky rozhodné v této věci, tzn. samotné meritorní přezkoumatelnosti rozhodnutí finančních úřadů o převedení přeplatku, kde naopak Ústavní soud nutnost soudního přezkumu z ústavně právních hledisek potvrdil. Ratio decidenci zmíněného nálezu nicméně lze shrnout tak, že *„ustanovení § 14 odst. 1 písm. i) zákona o konkursu a vyrovnání je zvláštním právním předpisem, zakotvujícím nepřípustnost kompenzace nejen soukromoprávních, nýbrž rovněž veřejnoprávních pohledávek. Jako takové má proto v pozici speciální úpravy přednost před úpravou obecnou, obsaženou v ustanoveních § 59 odst. 3 písm. e), § 40 odst. 11 a § 64 odst. 2 daňového řádu. Rozhodnutí obecných soudů, jež uvedenou souvztažnost norem jednoduchého práva neakceptují, ocitají se z tohoto důvodu v rozporu s ustanoveními čl. 4 odst. 4 a čl. 11 odst. 1 Listiny.“* Ze srovnání citovaného nálezu a uvedené právní věty, blíže argumentačně rozvedené ve stanovisku Nejvyššího správního soudu, je jasné patrné, že vedle sebe neobstojí, neboť jsou založeny na zcela odlišných základech. Pro krajský soud, který po zrušení usnesení napadeného touto kasační stížností bude muset přistoupit k meritornímu projednání a rozhodnutí podané žaloby a koneckonců i pro samotný Nejvyšší správní soud při budoucím rozhodování právně obdobných věcí tak vzniká zásadní otázka, který z nastíněných právních názorů má být nadále určující.

K tomuto problému Nejvyšší správní soud formuluje následující východiska:

A) Předně je třeba uvést, že celý vnitrostátní právní řád je založen na principu vnitřního souladu (konzistence) a hierarchického uspořádání. Tato základní maxima musí být

nazírána jako dominující hledisko při výkladu jeho jednotlivých součástí. Je proto chybný takový náhled na právní řád, který jeho jednotlivé vrstvy vnímá relativně izolovaně, a to z hlediska materiálního i formálního. V tomto kontextu se jeví velmi významným čl. 95 Ústavy, který lze – mimo jiné – vnímat též jako potvrzení zmíněné hierarchie právního řádu a jako prostředek komunikace mezi Ústavním soudem na straně jedné a mezi soudy obecnými na straně druhé. Především z něj lze dovodit, že obecné soudy (mezi něž v tomto smyslu a se značným zjednodušením patří i Nejvyšší správní soud) jsou při svém rozhodování vázány nejen zákonem, nýbrž také ústavním pořádkem (arg. a minori ad maius). Právě v tomto kontextu vystupuje do popředí funkce Ústavního soudu, kterou je podle čl. 83 Ústavy ČR ochrana ústavnosti. Ústavní soud je tedy hlavní interpretátor ústavního pořádku a právě v tomto smyslu musí být jeho rozhodnutí závazná.

B) Nejvyšší správní soud dále uvádí, že podle imperativu ústavně konformní interpretace a aplikace právních předpisů jsou všechny subjekty aplikující právo povinny postupovat tak, aby zvolený výklad právních předpisů byl souladný s ústavností, a to ve smyslu výslovného znění konkrétních ústavních norem i ústavních principů a hodnot, nezřídka v ústavních textech *expressis verbis* nevyjádřených. Teprve pokud takový výklad možný není, je namístě protiústavní ustanovení právních předpisů k tomu příslušným mechanismem odstranit. V tomto kontextu viděno, jestliže Ústavní soud v některém svém rozhodnutí zformuluje ústavně konformní výklad právního předpisu, je nutno tento výklad respektovat i v obdobných kauzách, byť se jedná o procesně samostatná řízení. Opačný výklad, který by kupř. s odkazem na vázanost soudce zákonem podle čl. 95 odst. 1 Ústavy ČR odmítal respektovat právní názor Ústavního soudu, by představoval logickou chybu, jelikož tato vázanost výkladem norem nadzákonné (ústavní) síly musí být pro soud při aplikaci jednoduchého práva určující. Navíc nelze přehlédnout, že opačný závěr by ve svých důsledcích vedl k nerovnosti účastníků jednotlivých soudních řízení a k nepředvídatelnosti soudního rozhodování, což samozřejmě představuje pochybení dosahující ústavní intenzity. Nelze rovněž přehlížet, že určujícím společným prvkem obecných soudů a Ústavního soudu je jejich poslání zakotvené v čl. 4 Ústavy, kterým je ochrana základních práv a svobod. Mezi oběma složkami soudní moci tak musí existovat souhra a harmonie, nikoliv animozita. V podmínkách právního státu je proto nemyslitelné, aby obecný soud – s vědomím jednotné a jasně seznatelné judikatury Ústavního soudu – s odvoláním na dikci zákona zvolil takovou jeho interpretaci, kterou Ústavní soud považuje za protiústavní. Takovýto postup by ostatně odporoval i pravidlům zdravého rozumu, kdy i Nejvyšší správní soud se hlásí k základnímu východisku, podle něhož právě *„pravidla právního výkladu jsou pravidly zdravého rozumu, které soudy při výkladu zákonů přijímají. Skutečnou zkouškou jejich správného použití je tedy to, nakolik se shodují se zdrojem, z něhož jsou odvozeny“* (A. Hamilton, *Federalista* č. 83, in: *„Listy federalistů“*, Univerzita Palackého, Olomouc, 1994, str. 440).

C) Jakkoliv tedy se Česká republika nenachází v tradičním prostředí precedentálního práva, jsou obecné soudy povinny judikaturu Ústavního soudu respektovat a v tomto smyslu je pro ně závazná. K odchylce od ní by mohly přistoupit pouze ve výjimečných případech, a to např. tehdy, pokud by došlo ke změně právní úpravy; tato judikatura by byla vnitřně nesourodá a nepředstavovala by proto tzv. ustálenou (konstantní) judikaturu; nevypořádávala by se dostatečně se všemi možnými a uplatněnými zásadními argumentačními pozicemi a zároveň by bylo z obsahu takového rozhodnutí a z konkrétních okolností věci patrné, že k tomuto nevypořádání nedošlo záměrně, nýbrž v důsledku opomenutí anebo by došlo k zásadní změně společenských či ekonomických poměrů, což by obecný soud ve svém rozhodnutí přesvědčivě odůvodnil. Jak si v této otázce bystře povšiml Z. Kühn

(„Proč si kontinentální právníci myslí, že jejich judikatura není závazná aneb patero důvodů pro odlišnou kontinentální koncepci precedentu“, in: sborník „Závaznost rozhodování ústavních soudů“, Západočeská univerzita Plzeň, 2004, str. 39 a násl.), základem nepochopení otázky závaznosti rozhodnutí vyšších soudů je skutečnost, že kontinentální právník nahlíží na koncepci závaznosti precedentu prizmatem závaznosti zákona, zatímco angloamerický právník jako na interpretační koncept. Proto také podle přesvědčení Nejvyššího správního soudu setrvalou a vnitřně nerozpornou judikaturu Ústavního soudu nelze vnímat jako naroveň postavenou právním předpisům (zákonům), nýbrž jako závazná interpretační vodítka při rozhodování ve skutkově a právně obdobných věcech, od nichž je sice možný odklon, to však pouze ve výjimečných a racionálně odůvodněných případech, jejichž demonstrativní nástin byl proveden výše.

Na základě zmíněných východisek je zřejmé, že v daném případě dochází k souběhu jednotlivých právních výkladových metod (teleologická, logická a koneckonců i gramatická – viz zejména čl. 89 odst. 2 Ústavy) vyústujících v jednoznačný závěr, že správní soudy musí ve své další rozhodovací činnosti respektovat právní názor obsažený v citovaném nálezu Ústavního soudu. V tomto smyslu je právní názor v tomto nálezu obsažený závazný.

IV c)

V této souvislosti Nejvyšší správní soud taktéž vážil (pamětliv ústavní záruky práva na zákonného soudce), zda tato povinnost pro něj plyne „bez dalšího“, či zda je nutno v tomto směru teprve učinit příslušné formální kroky. V úvahu v tomto případě připadalo buď přijetí nového stanoviska plénum, příp. kolegiem Nejvyššího správního soudu (§ 12 odst. 2 s. ř. s.) anebo postoupení věci k rozhodnutí rozšířenému senátu (§ 17 s. ř. s.). Z díkce citovaných ustanovení a především z jejich smyslu je níméně patrné, že ani jedna z těchto cest již z povahy věci není racionální.

Smyslem stanovisek je totiž na základě vyhodnocení rozhodnutí soudů ve správním soudnictví a v zájmu jejich jednotného rozhodování zformulovat právní názor, který by měl být správními soudy v jejich budoucí judikatorní činnosti respektován. Fakticky se tedy jedná o nástroj ke sjednocení rozhodovací praxe krajských soudů. Situace v projednávané věci je však zcela odlišná: ke sjednocení této rozhodovací praxe již totiž došlo citovaným stanoviskem Nejvyššího správního soudu, takže tato možnost byla vyčerpána. Problémem tak není nejednotnost krajských soudů, kterou by bylo lze překlenout stanoviskem novým, nýbrž rozpornost stanoviska s právním názorem Ústavního soudu, vysloveným v jeho rozhodnutí. Za těchto okolností není přijímání nového stanoviska funkční, a to jednak proto, že by se muselo jednat o pouze ryze formální krok, kde jednotliví soudci by při svém rozhodování byli zatíženi faktickým imperativním mandátem, způsobeným jasně artikulovaným právním názorem Ústavního soudu, a navíc by byli nuceni rozhodovat za zcela jiné situace a z jiných důvodů, než s kterými počítá zákon.

Obdobné lze uvést k druhé možnosti, tzn. k postoupení věci rozšířenému senátu. I pokud by totiž Nejvyšší správní soud přehlédl, že rozhodování rozšířeného senátu nemá podle zákona místo tam, kde byl odlišný právní názor již vysloven ve stanovisku (§ 17 odst. 2 s. ř. s.), takže by takový krok bylo možno označit za *contra legem*, odporuje tento postup smyslu citovaného ustanovení. Role rozšířeného senátu totiž vychází z předpokladu, že příslušný „běžný“ senát vlastním intelektuálním procesem dospěje k přesvědčení, že dříve v rozhodnutí vyjádřený právní názor není správný a aktivováním rozšířeného senátu nastolí situaci, kdy bude ke konkrétní předložené právní otázce

zformulován právní názor, respektovaný pro futuro všemi senáty rozhodujícími obdobné případy. Aktivizace rozšířeného senátu za situace, kdy by skutečnou motivací bylo toliko formální narovnání právních názorů Nejvyššího správního soudu s názory Ústavního soudu, by zjevně neplnilo smysl citovaného ustanovení.

Nejvyšší správní soud proto uzavírá, že přijímání stanovisek plní funkci sjednocení judikatury krajských soudů a činnost rozšířeného senátu slouží ke sjednocování právních názorů uvnitř samotného Nejvyššího správního soudu. Ani jeden z těchto procesních institutů tedy zjevně nepamatuje na situaci, nastalou v této věci, tzn. na odlišnost právního názoru ve vztahu k Ústavnímu soudu. Jinak řečeno, zatímco přijetí stanoviska nebo rozhodnutí rozšířeného senátu zrcadlí vnitřní přesvědčení Nejvyššího správního soudu o správnosti určitého právního náhledu, neznamená respektování právního názoru Ústavního soudu v další rozhodovací činnosti Nejvyššího správního soudu nic méně a nic více než akceptaci jeho ústavního vymezení, což v konkrétním případě vůbec nemusí znamenat též názorovou shodu těchto soudů ve vztahu ke sporné právní otázce.

Ze všech popsaných důvodů proto správní soudy (včetně Nejvyššího správního soudu) jsou povinny ve své další rozhodovací činnosti respektovat citovaný právní názor Ústavního soudu, byť zmiňované stanovisko Nejvyššího správního soudu nebude nahrazeno žádným novým stanoviskem ani rozhodnutím rozšířeného senátu.

Jak je již uvedeno výše, Nejvyšší správní soud shledal napadené usnesení krajského soudu protizákonným a zrušil je pro naplnění důvodu obsaženého v ustanovení § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s. a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení. Krajský soud v Brně je v dalším řízení vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším správním soudem v tomto rozsudku (§ 110 odst. 3 s. ř. s.), a je proto povinen se podanou žalobou stěžovatele zabývat věcně.

O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne Krajský soud v Brně v novém rozhodnutí (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

P o u ě n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 14. září 2005

JUDr. Vojtěch Šimíček
předseda senátu

Nález

Ústavního soudu (II. senátu)

ze dne 15. ledna 1997

sp. zn. II. ÚS 309/95

Ustanovením § 3 občanského zákoníku, podle něhož výkon práv nesmí být v rozporu s dobrými mravy, platí i pro výkon práva vznést námitku promlčení.

I. Výrok

1. Ústavní stížností proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 12. září 1995 sp. zn. 20 Co 489/95 se zčásti vyhovuje, a to tak, že se zrušuje výrok rozsudku, kterým byla zamítnuta žaloba na zaplacení 58 781 Kč s 3 % úrokem od podání žaloby do zaplacení.

Ústavní stížnost, směřující proti výroku rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 12. září 1995 sp. zn. 20 Co 489/95, kterým byla zamítnuta žaloba, aby byl žalovaný povinen souhlasit s tím, aby na nemovitostech ve L., a to domu čp. 22 s pozemky, zapsanými ve vložce č. 15 pozemkové knihy pro katastrální území L., a dále domu čp. 21 s pozemky, zapsanými ve vložce č. 13 téže pozemkové knihy, a dále na nemovitostech ve S., a to domu čp. 8, zapsaných u Katastrálního úřadu v Kolíně na LV č. 10 a 374 pro obec K. nad Č. I., kat. území S., na LV č. 18 pro obec a kat. území O. a na LV č. 25 pro obec V., kat. území D. ú., byla vložena zástavní práva na zaplacení 450 016 Kč ve prospěch žalobkyně V. V., a aby žalovaný byl povinen zaplatit žalobkyni 391 235 Kč s 3 % úrokem od podání žaloby do zaplacení, se zamítá.

2. Návrh, aby Ústavní soud vyslovil, že „kladný nález Ústavního soudu na porušení závazných práv v soudním řízení umožní uplatnění práv stěžovatelky i ve správním řízení“ se odmítá.

II. Odůvodnění

Stěžovatelka ve své ústavní stížnosti namítala porušení Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), a to konkrétně čl. 3, čl. 11, čl. 17, a to ve správním a soudním řízení. Z hlediska skutkového uvedla, že trhovou smlouvou ze dne 12. listopadu 1947 prodal její otec svůj statek ve L. panu V. V., nyní vedlejšímu účastníkovi, za smluvní cenu, které byla zajištěna zástavními právy, mimo jiné i v její prospěch. Na tuto smluvní cenu nezaplatil V. V. nic ani jejímu otci, ani jí. Protože po únoru 1948 byly obě rodiny předmětem třídní perzekuce a žalovaný, nyní vedlejší účastník, nemohl plnit podmínky smlouvy, rozhodl se v této tísní darovat nemovitosti státu a při této příležitosti požádal i o výmaz prohlášení ohledně vzniku zástavního práva ve prospěch stěžovatelky, k čemuž také došlo. Po listopadu 1989 ve správním řízení podle zák. č. **229/1991 Sb.**, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zák. č. **229/1991 Sb.**“) byl vydán statek na základě rozhodnutí pozemkového úřadu, a to bez zástavních práv, vedlejšímu účastníkovi. Ohledně těchto zástavních práv se proto stěžovatelka obrátila na soud se žalobou, aby byla vložena na předmětné nemovitosti zástavní práva na zaplacení částky 450 016 Kč ve prospěch stěžovatelky a aby vedlejší účastník byl povinen zaplatit stěžovatelce 450 016 Kč. Tomuto soudnímu řízení stěžovatelka vytykala, že obecné soudy neprovedly důkaz restitučními spisy pozemkového úřadu ani průkaz tísně, pokud jde o vydání výmazních prohlášení týkajících se zástavních práv. Dále namítala, že o promlčení bylo rozhodnuto až v rozsudku soudu prvního stupně, čímž se řízení o promlčení stalo řízením jednostupňovým, a navíc, aniž jí byla dána možnost prokázat, že nedošlo k promlčení. Kromě uvedeného v této souvislosti uvedla, že se dlužník - vedlejší účastník - promlčení ani nedovolal, a i kdyby, bylo by to v rozporu s ustanoveními všeobecné deklarace o spravedlivých požadavcích morálky. Dále znovu zdůraznila, že k prohlášení o výmazu zástavních práv došlo z její strany nesvobodně s tím, že se touto námitkou odvolací soud odmítl

zabývat v podstatě z toho důvodu, že zaujal pro ni nepřijatelný názor o tom, že podle hospodářského zákoníku (zák. č. **109/1964 Sb.**) dnem nabytí majetku do státního vlastnictví zanikla zástavní práva, a to nezávisle na jejím souhlasu. Konečně poukázala na skutečnost, že řada důležitých důkazů nebyla ani v odvolacím řízení připuštěna a navíc nebyla zvážena podstata zákona o půdě, jehož cílem dle preambule je zmírnit křivdy a nikoliv vytvářet křivdy nové. V další části svého návrhu se domáhala zrušení rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 12. září 1995 sp. zn. 20 Co 489/95 a vyslovení nálezu tohoto znění: „Kladný nález Ústavního soudu na porušení závazných práv v soudním řízení umožní uplatnění práv stěžovatelky i ve správním řízení“.

Krajský soud jako účastník řízení ve svém vyjádření navrhl, aby ústavní stížnosti nebylo vyhověno. K jednotlivým námitkám uvedl, že ve smyslu respektování dělby moci na zákonodárnou a výkonnou a soudní mu nepřislušelo zasahovat do moci výkonné (vykonávané správním orgánem), neboť mu to zákon v dané věci neumožňuje, jak vyplývá z ustanovení § 244 a násl. o. s. ř. K další námitce stěžovatelky o tom, že jí byla odňata možnost prokázat, že nedošlo k promlčení nároku, krajský soud uvedl, že žalobkyně, tj. stěžovatelka, měla jednak možnost vyjádřit se ve svém odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně a dále měla možnost vyjádřit se k věci i ve veřejném zasedání krajského soudu. Protože žalobkyně této možnosti nevyužila a nenavrhla žádné důkazy, nelze z této skutečnosti dovodit porušení práva rovnosti účastníků před soudem. Ohledně nesprávného hodnocení důkazů a nesprávného právního posouzení věci odkázal krajský soud v podrobnostech na odůvodnění svého rozhodnutí.

Vedlejší účastník ve svém vyjádření k návrhu uvedl, že pokud jde o tu část ústavní stížnosti, která směřuje proti správnímu řízení - restitučnímu řízení, namítl, že nebyla dodržena 60 denní lhůta ve smyslu § 72 odst. 2 zák. č. **182/1993 Sb. ČR**. Pokud jde o soudní řízení a napadené rozhodnutí Krajského soudu v Praze sp. zn. 20 Co 489/95, vedlejší účastník zdůraznil, že stěžovatelka neuvádí jedinou skutečnost, kterou by již nebyla v řízení u obecných soudů a se kterou by se tyto soudy dostatečně nelypořadaly. Mimo to konstatoval, že je naprosto neznámo, proč by měl soud provádět důkazy restitučními spisy pozemkového úřadu, jestliže se napadené rozhodnutí krajského soudu týkalo návrhu stěžovatelky, kterým se domáhala vydání rozsudku tohoto znění: „Žalovaný je povinen souhlasit s tím, aby na nemovitostech ve L. čp. 22 s příslušnými pozemky, zapsané ve vložce č. 15 pozemkové knihy pro katastrální území L., a ve I. čp. 21 s příslušnými pozemky, zapsané ve vložce č. 113 téže pozemkové knihy, dále ve S. čp. 8 okres K., které je výlučným vlastnictvím žalovaného a jsou evidovány u Katastrálního úřadu v Kolíně na listu vlastnictví č. 18 pro obec a kat. území O. a na listu vlastnictví čp. 25 pro obec V., kat. území D. ú., byla vložena zástavní práva na zaplacení 450 016 Kč ve prospěch žalobkyně V. V. Žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni 450 016 Kč s 3 % úrokem od podání žaloby, to vše do 30 dnů od právní moci rozsudku. Žalovaný je povinen nahradit žalobkyni náklady řízení do 3 dnů od právní moci rozsudku“. Dále z uvedeného petitu i z označení obou účastníků řízení dle vedlejšího účastníka nelze při nejlepší vůli dovodit, že by se mělo jednat o řízení podle § 248 a násl. o. s. ř. K vlastnímu odůvodnění napadeného rozhodnutí vedlejší účastník zdůraznil, že soudy obou stupňů důsledně vyhodnotily otázku promlčení pohledávek stěžovatelky a také zánik zástavního práva s odkazem na § 396 hospodářského zákoníku (zák. č. **109/1964 Sb.**), podle kterého dnem nabytí majetku do státního socialistického vlastnictví zanikají zástavní práva. Za zcela nesmyslné v právní konstrukci stěžovatelky vedlejší účastník označil tvrzení, že dovolání se promlčení je v rozporu s ustanovením všeobecné deklarace o spravedlivých požadavcích morálky, neboť přijetím této konstrukce by nezbylo než zrušit veškerá ustanovení o zániku práv prekluzí a promlčením. Zcela na závěr pak vedlejší účastník uvedl, že na straně stěžovatelky jde pouze o subjektivní pocit křivdy způsobený pekuniárním charakterem celého sporu, a nelze mu objektivně přiznat ochranu práv.

Ústavní soud již v řadě svých předcházejících rozhodnutí vyjádřil, že mu nenáleží vykonávat ve vztahu k obecným soudům přezkumnou pravomoc, že není součástí soustavy obecných soudů, to vše však jen za předpokladu, že napadeným rozhodnutím nebylo porušeno základní právo nebo svoboda zaručené ústavním zákonem nebo mezinárodní smlouvou dle čl. 10 Ústavy. Protože v daném případě stěžovatelka namítala takové porušení základních práv, nezbylo Ústavnímu soudu než se věcí z tohoto pohledu zabývat.

Ústavní soud poté, co se seznámil s obsahem spisu Okresního soudu v Kolíně 8 C 1578/93, dospěl k závěru, že ústavní stížnost je jen částečně opodstatněná. Stěžovatelka se svým návrhem v řízení před obecnými soudy domáhala vydání tohoto rozhodnutí: „Žalovaný je povinen souhlasit s tím, aby na nemovitostech v L. čp. 22 s příslušnými pozemky, zapsané ve vložce č. 15 pozemkové

knihy pro katastrální území L., a ve L. čp. 21 s příslušnými pozemky, zapsané ve vložce č. 113 též pozemkové knihy, dále v S. čp. 8, okres K., které jsou výlučným vlastnictvím žalovaného a jsou evidovány u Katastrálního úřadu v Kolíně na listu vlastnictví č. 10 a č. 374 pro obec K. nad Č. I., kat. území S. a na listu vlastnictví č. 18 pro obec a kat. území O. a na listu vlastnictví č. 25 pro obec V., kat. území D. p. byla vložena zástavní práva na zaplacení 450 016 Kč ve prospěch žalobkyně V. V. Žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni 450 016 Kč s 3 % úrokem od podání žaloby, to vše do 30 dnů od právní moci rozsudku. Žalovaný je povinen nahradit žalobkyni náklady řízení do 3 dnů od právní moci rozsudku". Z obsahu spisu a zejména z odůvodnění rozsudku plyne, že návrh na vložení zástavního práva na zaplacení částky 450 016 Kč byl zamítnut, neboť zástavní práva vážnoucí na předmětných nemovitostech zanikla nezávisle na prohlášení stěžovatelky, která měla učinit v tísni, a to dle § 369 hospodářského zákoníku (zák. č. **109/1964 Sb.**) nabytím majetku do státního socialistického vlastnictví. Návrh, aby vedlejší účastník byl povinen zaplatit stěžovatelce 450 016 Kč s příslušenstvím byl zamítnut z důvodu promlčení žalovaných částek. Tato částka sestávala z částky 345 555 Kč, kterou plnila stěžovatelka za vedlejšího účastníka výměnek ve prospěch svého otce, zřízený trhovou smlouvou ze dne 12. listopadu 1947, kterou byly současně převedeny dnes restituované nemovitosti z otce stěžovatelky na vedlejšího účastníka, a dále z částky 58 781 Kč, která odpovídala pohledávce stěžovatelky uvedené pod písm. b) tržové smlouvy ze dne 12. listopadu 1947 ve výši 100 000 Kčs a 24 800 Kčs v přepočtu 1: 5, tj. částka 24 960 Kč + příslušenství, tj. 3 % úrok za 45 roků v částce 33 821 Kč a konečně z částky 45 680 Kč, která odpovídala samostatné pohledávce stěžovatelky na základě dlužního úpisu ve výši 120 000 Kčs, opět v přepočtu 1: 5, tj. 24 000 Kč + příslušenství, tj. 2 % úrok za 45 roků v částce 21 680 Kč, což dohromady činí zamítnutých 450 016 Kč (345 555, - + 58 781, - + 45 680, -) s příslušenstvím z důvodu promlčení. Z tržové smlouvy ze dne 12. listopadu 1947 bylo dále zjištěno, že ujednaná tržová cena 424 800 Kčs byla vypořádána tak, že kupující, tj. vedlejší účastník, přijal na srážku tržové ceny a) pohledávku ve výši 180 000 Kčs Okresní záložny hospodářské, b) pohledávku stěžovatelky v částce 100 000 Kčs s nezaplacenými 4 % úroky od 1. září 1941 do dne sepisu smlouvy ve výši 24 800 Kčs, kterážto pohledávka byla zajištěna zástavním právem pod položkou C 29 ve vložce č. 15 pozemkové knihy pro kat. území L. jako vložce hlavní a pod vložkou C 8 ve vložce č. 113 též pozemkové knihy jako vložce vedlejší, c) jiné neknihovní pohledávky v částce 120 000 Kčs.

Dle ustanovení § 3 občanského zákoníku výkon práv nesmí být v rozporu s dobrými mravy, toto ustanovení pak dle názoru Ústavního soudu samozřejmě platí i pro výkon práva vznést námitku promlčení. V tomto směru má Ústavní soud za to, že za situace, kdy to byla stěžovatelka, která namísto vedlejšího účastníka plnila částku 245 555 Kč ve prospěch svého otce za výměnek, k jehož úhradě se trhovou smlouvou jako vedlejší účastník zavázala v souvislosti s nabytím předmětných nemovitostí, nelze uplatněnou námitku promlčení vedlejším účastníkem považovat za námitku uplatněnou v rozporu s dobrými mravy, a to jednak s ohledem na skutečnost, že vedlejší účastník o vlastnictví nemovitosti jako o původ závazku přišel v důsledku perzekuce a dále proto, že stěžovatelka, pokud otce dochovala, plnila tak svou přirozenou, na majetkových ujednáních nezávislou povinnost dcery. Ostatně sama reakce stěžovatelky v kontextu tehdejší změny poměrů nijak nenasvědčuje tomu, že by plnila za vedlejšího účastníka, co po právu měl plnit on sám. Jestliže tedy nyní došlo k opětovné změně poměrů, nelze považovat námitku promlčení týkající se výměnku za námitkou uplatněnou v rozporu s dobrými mravy, a to včetně příslušenství. Stejně tak má Ústavní soud za to, že námitka promlčení ob stojí i v poměru k samostatné pohledávce stěžovatelky proti vedlejšímu účastníkovi ohledně částky uvedené v dlužním úpisu, tj. ohledně částky 120 000 Kčs včetně příslušenství, a to proto, že není nijak spjata s dnes vydávanou nemovitostí dle zák. č. **229/1991 Sb.** Naopak dle názoru Ústavního soudu, pokud jde o pohledávku uvedenou pod písm. b) tržové smlouvy ze dne 12. listopadu 1947 ve výši 100 000 Kčs + 24 800 Kčs jakožto příslušenství ke dni 12. listopadu 1947, jež činí v přepočtu 58 781 Kčs s příslušenstvím, která byla započtena na kupní resp. tržovou cenu nemovitostí dnes vydaných dle zák. č. **229/1991 Sb.** a která byla navíc zajištěna zástavním právem k vydávané nemovitosti ve prospěch stěžovatelky, jde o výkon práva vznést námitku promlčení v rozporu s dobrými mravy, a to i s ohledem na účel občanského soudního řízení, který je v § 1 vymezen nejen jako spravedlivá ochrana práv a oprávněných zájmů, ale též jako výchova k zachovávaní zákonů, k čestnému plnění povinností a k úctě k právům spoluobčanů, a to přesto, že zákonodárce sám, v zák. č. **229/1991 Sb.**, nepamatoval na tyto případy, totiž na to, že některé nemovitosti, jež se vrací oprávněným osobám, byly v době odnětí totalitním režimem zcela nebo zčásti nejen zadlužené, ale i zatížené zástavními právy. V řízení před obecními soudy půjde tedy nyní o to, zda tato pohledávka zanikla splněním, jak tvrdí vedlejší účastník, či nikoliv, resp. o to, zda a v jaké části bude lze vyhovět žalobě stěžovatelky na zaplacení částky 58 871 Kčs s příslušenstvím, což však v případě prokazaného nezaplacení této pohledávky nic nemůže změnit na

tom, že s ohledem na zákonný zánik zástavního práva dle § 396 hospodářského zákoníku (zák. č. **106/1964 Sb.**) nelze vyhovět návrhu stěžovatelky na vyslovení povinnosti souhlasit s vložením zástavního práva na nemovitosti vydané dle zák. č. **229/1991 Sb.**, neboť jeho vznik je dle dnešní platné právní úpravy vázán na prvek dobrovolnosti (smluvní zástavní právo) nebo zákon (srov. § 151b občanského zákoníku). S ohledem na vyjádření vedlejšího účastníka řízení se pro úplnost uvádí, že na rozdíl od prekluze promlčením právo nezaniká, a proto také plnění promlčeného závazku není ani bezdůvodným obohacením.

Pokud se tedy obecné soudy z tohoto pohledu, tj. z pohledu možného rozporu vznesené námitky promlčení s dobrými mravy nezabývaly, má Ústavní soud za to, že v řízení před nimi, jehož výsledkem je ústavní stížností napadené rozhodnutí, nebyla právům stěžovatelky poskytnuta dostatečná ochrana, čímž došlo k porušení čl. 36 odst. 1 Listiny, jehož podstatou je právo na spravedlivý proces, a dále čl. 90 Ústavy, který soudům ukládá, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům a konečně též čl. 95 odst. 1 Ústavy, dle něhož je soudce při rozhodování vázán zákonem, tedy i § 3 občanského zákoníku. Ve svých důsledcích tak došlo též k porušení čl. 11 Listiny, v němž je upraveno právo vlastnit majetek. Z uvedených důvodů proto Ústavní soud napadené rozhodnutí krajského soudu částečně zrušil a ve zbývající části zamítl za použití ustanovení § 82 odst. 1 odst. 2 písm. a) a odst. 3 písm. a) zák. č. **182/1993 Sb. ČR**.

Ohledně stěžovatelkou tvrzeného porušení čl. 3 Listiny napadeným rozhodnutím Ústavní soud uvádí, že tento článek upravuje zákaz diskriminace z důvodu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry, náboženství, politického či jiného smýšlení, dále z důvodů národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, ale též z důvodu majetku, rodu nebo postavení, protože však stěžovatelka neuvedla nic, co by alespoň nasvědčovalo porušení tohoto zákazu některým z uvedených důvodů, je v tomto směru její návrh zjevně neopodstatněný. Totéž lze konstatovat i ohledně blíže neodůvodněného odkazu na čl. 17 Listiny, který upravuje svobodu projevu a právo na informace, a který zjevně míjí problematiku napadeného rozhodnutí.

Konečně pokud jde o návrh, kterým se stěžovatelka domáhala vydání nálezu v tomto znění: „Kladný nález Ústavního soudu na porušení závazných práv v soudním řízení umožní uplatnění mých práv i ve správním řízení“, Ústavní soud odkazuje na úpravu obsaženou v § 72 a násl. zák. č. **182/1993 Sb. ČR**, z níž jasně plyne pouze kasační pravomoc Ústavního soudu v poměru k rozhodnutím orgánu veřejné moci, dále pak na lhůty upravené v § 72 odst. 2 o. s. ř., to vše pak s tím důsledkem, že v této části byla ústavní stížnost stěžovatelky odmítnuta podle ustanovení § 43 odst. 1 písm. e) a písm. b) zák. č. **182/1993 Sb. ČR**.

HINZ v BERRY

[1967 H. No. 95]

[COURT OF APPEAL]

[1970] 2 QB 40

HEARING-DATES: 16 January 1970

16 January 1970

CATCHWORDS:

Damages - **Personal injuries** - Nervous shock - Wife seeing husband fatally injured - Resulting depression - Factor affecting damages - Assessment. Negligence - Duty of care to whom? - Shock - Death of husband - Negligence of driver of car - Wife seeing accident - Resulting nervous shock.

[...]

PANEL: Lord Denning M.R., Lord Pearson and Sir Gordon Willmer

JUDGMENTBY-1: LORD DENNING M.R

JUDGMENT-1:

LORD DENNING M.R: It happened on April 19, 1964. It was bluebell time in Kent. Mr. and Mrs. Hinz had been married some 10 years, and they had four children, all aged nine and under. The youngest was one. Mrs. Hinz was a remarkable woman. In addition to her own four, she was foster-mother to four other children. To add to it, she was two months pregnant with her fifth child.

On this day they drove out in a Bedford Dormobile van from Tonbridge to Canvey Island. They took all eight children with them. As they were coming back they turned into a lay-by at Thurnham to have a picnic tea. The husband, Mr. Hinz, was at the back of the Dormobile making the tea. Mrs. Hinz had taken Stephanie, her third child, aged three, across the road to pick bluebells on the opposite side. There came along a Jaguar car driven by Mr. Berry, out of control. A tyre had burst. The Jaguar rushed into this lay-by and crashed into Mr. Hinz and the children. Mr. Hinz was frightfully injured and died a little later. Nearly all the children were hurt. Blood was streaming from their heads. Mrs. Hinz, hearing the crash, turned round and saw this disaster. She ran across the road and did all she could. Her husband was beyond recall. But the children recovered.

An action has been brought on her behalf and on behalf of the children for damages against Mr. Berry, the defendant. The injuries to the children have been settled by various sums being paid. The pecuniary loss to Mrs. Hinz by reason of the loss of her husband has been found by the judge to be some oe15,000; but there remains the question of the damages payable to her for her nervous shock - the shock which she suffered by seeing her husband lying in the road dying, and the children strewn about.

The law at one time said that there could not be damages for nervous shock: but for these last 25 years, it has been settled that damages can be given for nervous shock caused by the sight of an accident, at any rate to a close relative. Very few of these cases have come before

the courts to assess the amount of damages. O'Connor J. fixed the damages at the sum of oe4,000 for nervous shock. The defendant appeals, saying that the sum is too high.

I would like to pay at once a tribute to the insurance company for the considerate and fair way in which they have dealt with the case. In English law no damages are awarded for grief or sorrow caused by a person's death. No damages are to be given for the worry about the children, or for the financial strain or stress, or the difficulties of adjusting to a new life. Damages are, however, recoverable for nervous shock, or, to put it in medical terms, for any recognisable psychiatric illness caused by the breach of duty by the defendant.

There are only two cases in which the quantum of damages for nervous shock has been considered. One is *Schneider v. Eisovitch* [1960] 2 Q.B. 430. The other, *Tregoning v. Hill*, *The Times*, March 2, 1965. But they do not help us here. Somehow or other the court has to draw a line between sorrow and grief for which damages are not recoverable, and nervous shock and psychiatric illness for which damages are recoverable. The way to do this is to estimate how much Mrs. Hinz would have suffered if, for instance, her husband had been killed in an accident when she was 50 miles away: and compare it with what she is now, having suffered all the shock due to being present at the accident. The evidence shows that she suffered much more by being present. I will consider first the grief and sorrow if she had not been present at the accident. The consultant psychiatrist from the hospital in Maidstone said:

"It is common knowledge that there is a 'mourning period' for all of us, and that normally time dispels this. In the average person it might be a year, but in a predisposed person it can be greatly prolonged. ..."

Mrs. Hinz was not predisposed at all. She was a woman of great capacity, level-headed, hard working, happily married. She would have got over the loss of her husband in, say, a year.

Consider next her condition, as it is, due to being present at the accident. Two years after the accident, the consultant psychiatrist said:

"There is no medical doubt at all that she is suffering from a morbid depression; she is now officially ill." He went on to give some of the symptoms. She said to him: "It does not seem worth going on. I feel I cannot cope at all. I get so dreadfully irritable with the children too. It is wrong but I feel like killing him," that is, the posthumous child. The consultant went on: "She feels exhausted, has frequent suicidal ruminations and at the same time is covered with guilt at being like this." The posthumous baby "now saddens her even more because it cries 'Dad, Dad,'" and one of the elder children persists in saying "You have not got a Dad"; and then the other fatherless children join in the chorus." The consultant concluded: "In other circumstances I would probably have brought her into hospital, at least for a rest, but possibly for electrical treatment and it may come to that yet."

At the trial, five years after the accident, she frequently broke down when giving her evidence. She brought the children to court. They were very well turned out. The judge summed up the matter in this way:

"I am satisfied that she was of so robust a character that she would have stood up to that situation, that she would have been hurt, sorrowful, in mourning, Yes; but in a state of morbid depression, No."

He awarded her oe4,000 on this head. There is no suggestion that he misdirected himself. We can only interfere if it is a wholly erroneous estimate. I do not think it is erroneous. I would dismiss the appeal.

Burgess v Rawnsley

COURT OF APPEAL, CIVIL DIVISION

[1975] Ch 429, [1975] 3 All ER 142, 3 WLR 99, 30 P & CR 221

HEARING-DATES:

10, 11, 14, 15 APRIL 1975

15 APRIL 1975

CATCHWORDS:

Trust and trustee - Resulting **trust** - Failure of express **trust** - Failure of purpose - More than one settlor - Common purpose of settlors - Need for common purpose to give rise to resulting **trust** where purpose fails - Joint acquisition of property - Property acquired by man and woman to be held for themselves jointly and beneficially - Both parties contributing to purchase - Man intending property to be matrimonial home - Woman having no knowledge of intention - Woman not contemplating marriage and not willing to marry - Whether property held on resulting **trust** for both parties in equal shares.

Joint tenancy - Severance - Means of effecting severance - Agreement or conduct - Agreement - Unenforceable agreement - Agreement indicating parties no longer intended tenancy to operate as joint tenancy - Agreement subsequently repudiated by one party - Whether agreement effecting severance of joint tenancy.

Joint tenancy - Severance - Means of effecting severance - Agreement or conduct - Conduct falling short of agreement - Conduct indicating common intention that joint tenancy should be regarded as severed - Whether conduct effecting severance.

Joint tenancy - Severance - Personalty - Notice of severance - Written notice of desire to sever joint tenancy communicated by one joint tenant to the other - Whether written notice capable of effecting severance of joint tenancy of personalty.

[...]

PANEL: LORD DENNING MR. BROWNE LJ AND SIR JOHN PENNYCUICK

JUDGMENTBY-1: LORD DENNING MR.

JUDGMENT-1:

LORD DENNING MR. In 1966 there was a scripture rally in Trafalgar Square. A widower, Mr Honick, went to it. He was about 63. A widow, Mrs Rawnsley, also went. She was about 60. He went up to her and introduced himself. He was not much to look at. 'He looked like a tramp', she said. 'He had been picking up fag ends.' They got on well enough, however, to exchange addresses. His was 36 Queen's Road, Waltham Cross, Hertfordshire. Hers was 74 Downton Avenue, Streatham Hill, London, SW2. Next day he went to her house with a gift for her. It was a rose wrapped in a newspaper. Afterwards their friendship grew apace. She was sorry for him, she said. She smartened him up with better clothes. She had him to meals. She went to his house; he went to hers. They wrote to one another in terms of endearment. We were not shown the letters, but counsel described them as love letters.

A few months later Mr Honick had the opportunity of buying the house where he lived at 36 Queen's Road, Waltham Cross. He had been the tenant of it for some years, but his wife had died and his married daughter had left; so that he was alone there. He talked it over with Mrs Rawnsley. He told her that the owner was willing to sell the house to him for £800. Mrs Rawnsley said she would go half shares; she would have the upper flat and he the lower flat.

On 2nd December 1966 a contract was signed by which the owner agreed to sell the house to Mr Honick. It must be noticed that it was to Mr Honick alone. The price was £ 850; Mrs Rawnsley paid the deposit. A little later Mr Honick went to his solicitor and instructed him to have the property conveyed into the joint names of himself and Mrs Rawnsley. The reason for the joint names was, as the judge found, because Mr Honick firmly believed that he was going to marry Mrs Rawnsley and that it was to be the matrimonial home. 'I have no doubt whatever', said the judge, 'that was his reason for purchasing the house in joint names.'

But although he was minded to marry Mrs Rawnsley, it is clear that she was not minded to marry him. She said -- and the judge accepted her evidence -- that he had never mentioned marriage to her and that she never contemplated marriage. She was minded to join in the purchase and pay half so as to have a place of her own, namely the upstairs flat, whilst he occupied the lower flat.

On 23rd January 1967 the conveyance was executed. It was made to both Mr Honick and Mrs Rawnsley (the purchasers) 'TO HOLD the same unto the Purchasers in fee simple', together with this express declaration of trust:

'... the Purchasers shall hold the said property upon trust to sell the same with power to postpone the sale thereof and shall hold the net proceeds of sale and other money applicable as capital and the net and profits thereof until sale upon trust for themselves as joint tenants...' So the legal estate was held jointly. So were the beneficial interests.

Mr Honick paid for the property by cheque on his own banking account. But Mrs Rawnsley gave evidence (which the judge accepted) that she paid him £ 425 in four instalments for a half share.

Their expectations were, however, not fulfilled. Mr Honick's hope of marriage failed; Mrs Rawnsley would not marry him. Her hopes for the flat upstairs failed; he would not let her have it. He stayed on in the house alone; but they still went to see one another and remained good friends.

In July 1968, being disappointed in his hopes of marriage, Mr Honick wanted Mrs Rawnsley to sell him her share in the house. He came to an agreement with her, as he thought, to buy it for £ 750. He went to his solicitor and said to him: 'Mrs Rawnsley is not going to marry me, but she has agreed to take £ 750 for her interest.' He handed the conveyance to the solicitor for him to draw up the necessary document. The solicitor thereupon wrote to Mrs Rawnsley on 1st July 1968 this letter:

'Dear Mrs Rawnsley. re 36 Queen's Road, Waltham Cross.

'Mr. Honick called to see us today stating that you are agreeable to convey to him your interest in this property for the sum of £ 750.0.0. Will you please confirm that this is so and we will then finalise the matter and ask you to call upon us to collect those moneys and to sign the final Deed.'

Next day, however, Mrs Rawnsley went to the solicitors and said she was not willing to sell. She was not satisfied with £ 750 but wanted £ 1,000. Mr Honick told his daughter that Mrs Rawnsley was going to ask a thousand which he was not going to pay'.

A few days later Mr Honick went to the solicitor and told him to leave things as they were. He asked for the conveyance back and got it. From that time onwards things went on as before, with Mr Honick in his house alone, and she in hers; but both visited one another, being quite friendly. He paid all the rates and outgoings of his house. This went on for three more years until he died on 26th October 1971.

Now Mr Honick's daughter, Mrs Burgess, has taken out letters of administration to his estate. She claims that as administratrix she is entitled to a half share in the house. But Mrs Rawnsley claims that it belongs to her for her own benefit. It has been sold for some £ 5,000. So that there is a considerable sum of money in dispute.

Now there is no doubt that the legal estate in the house is vested in Mrs Rawnsley alone. Since 1925 a legal joint tenancy cannot be severed. So on Mr Honick's death, the legal estate survived to Mrs Rawnsley alone. The question is who is entitled to the beneficial interest in the house? The judge held that the legal estate is held by Mrs Rawnsley on trust for herself and Mr Honick's estate in equal shares. But Mrs Rawnsley claims that she is entitled to the whole beneficial interest.

There are two points in the case. Was there a resulting trust? If both parties had contemplated marriage -- and the house was taken in joint names with that object -- then when that object failed, there would be a resulting trust for them according to their respective contributions to the purchase price. That is half and half: see *Essery v Cowlard* n1 and *Ulrich v Ulrich and Felton* n2. Such would be the position if both parties had contemplated marriage. But what is the position when one contemplates marriage and the other does not? That is the position here. Mr Honick contemplated marriage and that the house should be the matrimonial home. His contemplation failed. Mrs Rawnsley did not contemplate marriage. She contemplated that they would live in it as separate flats, she upstairs and he downstairs. Her contemplation also failed. She said in evidence: 'I mentioned the upper flat but he was a man of his own laws. He made it clear that I wasn't going into that house, and that possession was mine-tenths of the law.' It is plain that the object of each failed. Each has a different object in view, but each failed. What then is the position? I think it is the same as if the common object of both had failed. In my opinion there is a resulting trust in favour of the two of them, according to their respective contributions. That is half and half. But I would not like to put my decision on this ground alone. So I proceed to consider the other ground.

n1 [1974] 3 All ER 38, [1974] 3 WLR 583

n2 [1891] 3 Ch 59

Secondly, was there a severance of the beneficial joint tenancy? The judge said: 'I hold that there has been a severance of the joint tenancy brought about by the conduct of the defendant in asking £ 750 for her share which was agreed to.' In making that statement the judge made a little slip. She did not ask £ 750. But it was a slip of no importance. The important finding is that there was an agreement that she would sell her share to him for £ 750. Almost immediately afterwards she went back on it. Is that conduct sufficient to effect a severance?

Counsel for Mrs Rawnsley submitted that it was not. He relied on the recent decision of Walton J in *Nielson-Jones v Fedden* n1 given subsequently to the judgment of the judge here. Walton J held that no conduct is sufficient to sever a joint tenancy unless it is irrevocable. Counsel for Mrs Rawnsley said that in the present case the agreement was not in writing. It could not be enforced by specific performance. It was revocable and was in fact revoked by Mrs Rawnsley when she went back on it. So there was, he submitted, no severance.

n1 [1974] 3 All ER 38, [1974] 3 WLR 593

Walton J founded himself on the decision of Stirling J in *Re Wilks* n2. He criticised *Hawksley v May* n3 and *Re Draper's Conveyance* n4, and said they were clearly contrary to the existing well-established law. He went back to Coke on Littleton and to Blackstone's Commentaries. Those old writers were dealing with legal joint tenancies. Blackstone said n5:

n2 [1891] 3 Ch 59

n3 [1955] 3 All ER 353, [1956] 1 QB 304

n4 [1967] 3 All ER 853, [1969] 1 Ch 486

n5 Commentaries (4th Edn, 1876), vol II, pp 154, 158

'The properties of a joint-estate are derived from its unity, which is fourfold; the unity of interest, the unity of title, the unity of time, and the unity of possession... an estate in joint-tenancy may be severed and destroyed... by destroying any of its constituent unities.'

And he gives instances of how this may be done. Now that is all very well when you are considering how a legal joint tenancy can be severed. But it is of no application today when there can be no severance of a legal joint tenancy; and you are only considering how a beneficial joint tenancy can be severed. The thing to remember today is that equity leans against joint tenants and favours tenancies in common.

Nowadays everyone starts with the judgment of Page Wood V-C in *Williams v Hensman* n6 where he said:

n6 (1861) 1 John & H 546 at 557, 558

'A joint-tenancy may be severed in three ways: in the first place, an act of any one of the persons interested operating upon his own share may create a severance as to that share... Secondly, a joint-tenancy may be severed by mutual agreement. And, in the third place, there may be a severance by any course of dealing sufficient to intimate that the interests of all were mutually treated as constituting a tenancy in common. When the severance depends on an inference of this kind without any express act of severance, it will not suffice to rely on an intention, with respect to the particular share, declared only behind the backs of the other persons interested. You must find in this class of cases a course of dealing by which the shares of all the parties to the contest have been effected, as happened in the cases of *Wilson v Bell* n1 and *Jackson v. Jackson* n2.'

n1 (1843) 5 I Eq R 501

n2 (1804) 9 Ves 591

In that passage Page Wood V-C distinguished between severance 'by mutual agreement' and severance by a 'course of dealing'. That shows that a 'course of dealing' need not amount to an agreement, expressed or implied, for severance. It is sufficient if there is a course of dealing in which one party makes clear to the other that he desires that their shares should no longer be held jointly but be held in common. I emphasise that it must be made clear to the other party. That is implicit in the sentence in which Page Wood V-C says n3 --

n3 (1861) 1 John & H at 558

'it will not suffice to rely on an intention, with respect to the particular share, declared only behind the backs of the other persons interested.'

Similarly it is sufficient if both parties enter on a course of dealing which evinces an intention by both of them that their shares shall henceforth be held in common and not jointly, as appears from the two cases to which Page Wood V-C referred, *Wilson v Bell* n1 and *Jackson v Jackson* n2.

n1 (1843) 5 I Eq R 501

n2 (1804) 9 Ves 591

I come now to the question of notice. Suppose that one party gives a notice in writing to the other saying that he desires to sever the joint tenancy. Is that sufficient to effect a severance? I think it is. It was certainly the view of Sir Benjamin Cherry when he drafted s 36(2) of the Law of Property Act 1925. It says in relation to real estates:

'... where a legal estate (not being settled land) is vested in joint tenants beneficially, and any tenant desires to sever the joint tenancy in equity, he shall give to the other joint tenants a notice in writing of such desire or do such other acts or things as would, in the case of personal estate, have been effectual to sever the tenancy in equity, and thereupon under the trust for sale affecting the land the net proceeds of sale, and the net rents and profits until sale, shall be held upon the trusts which would have been requisite for giving effect to the beneficial interests if there had been an actual severance.'

I have underlined the important words. The word 'other' is most illuminating. It shows quite plainly that, in the case of personal estate, one of the things which is effective in equity to sever a joint tenancy is 'a notice in writing' of a desire to sever. So also in regard to real estate.

Taking this view, I find myself in agreement with the decision of Havers J in *Hawkesley v May* n4, and of Plowman J in *Re Draper's Conveyance* n5. I cannot agree with Walton J that those cases were wrongly decided. It would be absurd that there should be a difference between real estates and personal estate in this respect. Suppose real estate is held on a joint tenancy on a trust for sale and is sold and converted into personal property. Before sale, it is severable by notice in writing. It would be ridiculous if it could not be severed afterwards in like manner. I look on s 36(2) of the 1925 Act as declaratory of the law as to severance by notice and not as a new provision confined to real estate. A joint tenancy in personal estate can be severed by notice just as a joint tenancy in real estate.

n4 [1955] 3 All ER 353, [1956] 1 QB 304

n5 [1967] 3 All ER 853, [1969] 1 Ch 486

It remains to consider the decision in *Nielson-Jones v Fedden* n6. In my view it was not correctly decided. The husband and wife entered on a course of dealing sufficient to sever the joint tenancy. They entered into negotiations that the property should be sold. Each received £ 200 out of the deposit paid by the purchaser. That was sufficient. Furthermore there was disclosed in correspondence a declaration by the husband that he wished to sever the joint tenancy; and this was made clear by the wife. That too was sufficient.

n6 [1974] 3 All ER 38, [1974] 3 WLR 583

I doubt whether *Re Wilks* n1 can be supported. A young man who had just become 21 applied to the court to have one-third of a joint fund paid out to him. He died just before the application was heard. Stirling J held that, if he died just after there would have been a severance; but, as he died just before, there was not. Ironically enough too, the delay was not on his side. It was the delay of the court. Nowadays I think it should have been decided differently. The application was a clear declaration of his intention to sever. It was made clear to all concerned. There was enough to effect a severance.

n1 [1891] 3 Ch 59

It remains to apply these principles to the present case. I think there was evidence that Mr Honick and Mrs Rawnsley did come to an agreement that he would buy her share for £ 750. That agreement was not in writing and it was not specifically enforceable. Yet it was sufficient to effect a severance. Even if there was not any firm agreement but only a course of dealing, it clearly evinced an intention by both parties that the property should henceforth be held in common and not jointly.

On these grounds I would dismiss the appeal.